A°. 1856. N°. 290.

ZATURDAG — 6 DECEMBER.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT 6 December.

De Slaven in West-Indië.

De belangrijke slavenkwestie, die in N. Amerika van zoo overwegend gewigt is, houdt ook teregt de aandacht onzer staatslieden bezig. Onze geëerbiedigde koning heeft zoozeer het gewigt dier zaak ingezien, dat het Z. M. bij besluit van 29 Nov. 1853 behaagde eene Staatskommissie te benoemen, die belast is geworden met het onderzoek der maatregelen, die door de regering in het belang der slavenbevolking in de overzeesche gewesten zouden te nemen zijn.

Die kommissie, dadelijk te zaam gesteld uit de heeren *J. C. Baud*, *J. C. Rijk*, mr. *Groen v. Prinsterer*, mr. *J. Heemskerk Bz.*, *B. F.* baron *v. Raders*, *K. H. Esser*, mr. *P. Fiers Smeding*, mr. *A. Brugmans* en *G. C. Bosch Reitz*, (later is in die kommissie echter wijziging gekomen) heeft den 16. Aug. 1855 en den 26. Mei 1856 rapporten aan den koning ingediend, waarvan in der tijd meer in 't bijzonder sprake is geweest. O. a. zal men zich herinneren, dat de hoofdgedachte der meerderheid was: *a.* dadelijke en gelijktijdige emancipatie met schadeloosstelling; *b.* teruggave voor zoo veel doenlijk door de geëmancipeerden van de kosten hunner vrijmaking en vestiging; *c.* nadere bepaling hoe die zal plaats hebben, zonder evenwel de opheffing der slavernij daarvan afhankelijk te stellen; *d.* overgang der geëmancipeerden onder een tutelair staatsgezag, uitgeoefend door opzettelijk daartoe benoemde ambtenaren; *e.* uitoefening van dit tutelair gezag, zonder aanwending van ligchamelijke kastijdingen, enz.

De heer baron *v. Raders*, lid der kommissie, heeft zich niet kunnen vereenigen met de plannen der meerderheid. Daar zijn gevoelen echter niet in de rapporten genoegzaam was uiteen gezet heeft hij het noodig geoordeeld zijne meening bij afzonderlijk adres van 28 Junij den koning bekend te maken. Dat stuk is door den geachten schrijver ons toegezonden en wij ontleenen daaraan 't volgende:

Twee zaken komen den heer *v. Raders* als volstrekt noodzakelijk voor te moeten bereikt zijn, alvorens de Slavernij in de Ned. West Ind. koloniën geheel kan worden opgeheven: 1. dat in Suriname eerst de landarbeid onder de vrije klasse zijner bevolking meer algemeen ingang moet hebben gevonden; en 2. dat de Curaçaosche eilanden eerst winstgevende produkten in voldoende hoeveelheid moeten voortbrengen.

Die beide bedoelingen heeft hij, daarom ook steeds als gezaghebber van Curaçao en als goeverneur van Suriname nagejaagd. Zijne opvolgers hebben echter zijn voetspoor in deze niet gevolgd.

In het plan der meerderheid van de Staatskommissie ziet de heer *v. Raders*, dat de slaven in Suriname, ontheven van het meesterschap, onder de benaming van gemeente- en van gilde-leden, werkelijk zullen worden slaven van het Goevernement, en zulks ligt niet alleen besloten in de deswege ontworpen reglementen, maar ook elders werd dit denkbeeld aan den dag gebragt; — terwijl de heer *v. R.* meent, dat daar nu de voorstellen door de meerderheid gedaan, respektivelijk voor de slaven in Suriname en voor de slaven op de eilanden, zeer uit elkander loopen, de meerderheid der Kommissie de Regering schijnt te willen bewegen tot het uitmeten met tweederlei maat, te bewegen tot het begaan eener openbare onregtvaardigheid.

In 't geheel is de meening van den heer *v. Raders*: 1. het voorgestelde plan van algemeene onteigening van plantagiën en slaven zal leiden tot eene opoffering voor den Staat van zoovele en nog meer millioenen guldens, als daarvoor zijn berekend en op het papier aangegeven. 2. dat, alvorens aan dat plan een begin van uitvoering te geven, de uitzending eener expeditionaire afdeeling naar Suriname noodig zal wezen, om door dwang, en des noods onder aanwending van krachtige middelen, de slaven van hunne plantagiën te doen verhuizen naar de te rigten gemeenten. 3. dat de negers, die als gemeenteleden op de aangewezen punten zullen zijn bijeengetrokken, ten gevolge van die zamenvoeging, zullen worden getroffen door de meerdere sterfte, welke steeds is waargenomen na schier elke bijeentrekking van verschillende slavenmagten in de kolonie Suriname. 4. dat, onder die berekenbare vermindering van de arbeidende klasse, de kolonie gaandeweg minder produkt zal opleveren, en alzoo teruggaande, zal uitteren in diervoege, dat misschien over *dertig* jaren het behoud der kolonie voor het moederland, als van luttel waarde meer zal kunnen beschouwd worden.

Wat Curaçao en onderhoorige eilanden betreft: 1. dat aan de slaven dáár aanwezig de vrijheid te schenken, vóór dat op die dorre plaatsen voor hen in voldoende mate de gelegenheid zal bestaan, om als vrije arbeiders hun onderhoud te vinden, zal wezen eene ongelukkige maatregel, die minstens als eene misgreep zal moeten aangemerkt worden. 2. dat, behalve de aanzienlijke sommen gelds voor den maatregel der massale onteigening van de daar aanwezige slaven uit te geven, nog meer geldelijke offers van den Staat zullen gevorderd worden, om een groot gedeelte van dat van het meesterschap ontheven volk, op den duur levensonderhoud te verschaffen, en 3. dat, zoo die dorre eilanden niet door eenen van het Goevernement uitgaanden krachtigen wil en werking, op de hoogte worden gebragt om winstafwerpende produkten, voor hunnen droogen Landouw geschikt, in voldoende mate te kunnen voortbrengen, zij dan steeds zullen blijven lastposten, die gaandeweg met elk toekomstig jaar meer subsidie van den Staat zullen vorderen.

De beide plannen, door de meerderheid der Staatskommisie aangegeven, komen dus den heer *v. Raders* voor, als niet te kunnen leiden tot de ontwikkeling van de daarbij betrokken koloniën, maar wel als op hun verderf te moeten uitloopen. Daarom zou hij wenschen, dat de Regering mogt kunnen besluiten, zich liever te houden aan het eenmaal door haar aangegeven denkbeeld, reeds vroeger bij twee gelegenheden aan de wetgeving voorgesteld, en zich te bepalen bij de verklaring:

„De kinderen" (voortaan) „uit slavinnen geboren zijn vrij."

Als men in dezen het ons door Venezuela gegeven voorbeeld volgt, is de heer *v. Raders* geenzins beducht, dat er bedenkelijke ontevredenheid in onze koloniën zoude ontstaan. Immers, ligt het niet in den mensch, zich tevreden te gevoelen, als hij op goede gronden kan vertrouwen, dat aan zijne kinderen een beter lot dan het zijne geweest is, zal te beurt vallen?

De vrijverklaring van de kinderen, die voortaan geboren zullen worden, zou zeker de afschaffing der slavernij slechts langzaam doen gaan, maar in dat langzame en zekere van den maatregel ligt zijne voornaamste deugd besloten. Eene eenmaal bestaande maatschappelijke orde, kan men niet roekeloos verstoren; beter is het daarom te trachten het doel te bereiken, door aanwending van langzaam doch zeker werkende middelen.

Wij voor ons moeten verklaren, dat de zienswijze van den baron *v. Raders* zeer zeker veel aanbiedt, dat haar aanbeveelt. Wat de regering zal voorstellen, zal de tijd leeren.

— Over Sicilië is geen nader nieuws. Den 1. Dec. beschouwde men te Napels echter den opstand nog niet voor gedempt, ofschoon het gewigt, dat men er aan hechtte niet groot was. Cefalu, waar het oproer is uitgebarsten, is eene stad met 12,000 inwoners, op de Noordelijke kust, aan den weg van Messina naar Palermo, 60 mijlen van laatstgenoemde stad. De stad is zoo gelegen, dat een opstand er niet ligt zich eenigen tijd zou kunnen handhaven; alleen als voorpost voor Palermo ware de stelling van eenig belang. Girgenti, dat ook in opstand is, naar de Eng. bladen berigten, telt 17 à 18,000 inwoners. Het is de hoofdplaats van een der 7 distrikten. Girgenti ligt minder aan den militairen weg, en een opstand zou er dus eerder van beteekenis zijn. Evenwel is de militaire magt in Sicilië voldoende, om met grond te mogen veronderstellen, dat het gezag zich zal weten te handhaven.

In zake de bijeenkomst van het kongres te Parijs bevat de *Constit.* een artikel, waarin wordt opgemerkt, dat die bijeenkomst het bewijs levert, dat de mogendheden het niet eens zijn, en dat ieder bij zijne meening blijft. Door wederkeerige inwilliging zal men echter tot eene beslissing komen, die anders door de meerderheid der stemmen zal worden daargesteld. Eene eindregeling is dus in elk geval te wachten.

De Pruiss. gezant *v. Sydow* heeft Bern weder verlaten. Het is niet duidelijk of hij teruggeroepen is, dan wel of hij vertrokken is, omdat zijne zending was afgeloopen. Mogt de regter het geding der gevangenen van Neufchatel wat bespoedigen, dan zou, *na* het vonnis, misschien eene amnestie het best deze zaak op een goed terrein kunnen brengen.

Van Luxemburg is geen nieuws. Men herinnert alleen aan de verklaring van de groote meerderheid der thans ontbonden Kamer, dat de Duitsche Bond de wijzigingen in de Grondwet welligt in het geheel niet (het bestuur heeft er althans het bewijs niet van willen of kunnen geven), of althans niet zoo als die werden voorgedragen, heeft gewild. Wat de Kamer betreft, de leden die een dag de zitting niet hebben willen bijwonen, hadden vooraf aan den Voorzitter geschreven, dat zij slechts één dag uitstel der beraadslagingen noodig oordeelden, bij het gewigt der omstandigheden. De Kamer was dus niet onwillig; een groot aantal leden verlangde alléén een uitstel van één dag. In dien stand van zaken moet men ongetwijfeld de willekeurige handeling van de 5 Luxemburgsche bewindslieden betreuren.

Gister, eerst laat in den namiddag, hebben wij *per telegraaf* uit 's Hage berigt ontvangen van den afloop der stemming over de begrooting van *Binnenlandsche zaken* 1). De stemmen hebben gestaakt. Wij moeten erkennen, dat wij zulk een uitslag niet hadden verwacht, na de opmerkelijke wijze, waarop de minister van Justitie zich als 't ware heeft geëxekuteerd, en al mogt de minister van binnenland ook minder open voor zijne meening in zake het onderwijs zijn uitgekomen. Intusschen houden wij bij de overstemming op heden de aanneming voor zeer waarschijnlijk, vooral als men ook let op de 4 leden, die afwezig waren.

In de zitting van onze Kamer van gister zijn de begrootingen van de beide eerediensten met groote meerderheid aangenomen.

(1) Aan onze geabonneerden hebben wij gister nog afzonderlijk berigt gezonden van dien uitslag.

— Bij Zr. Ms. besluit is aan mr. *B. Ten Behm Wentholt*, op verzoek, eervol ontslag verleend uit zijne betrekking van regter in de arrond.-regtbank te Heerenveen.

— Bij kon. besl. is het kantoor der dir. bel. en akz. te Assendelft c. a. ingetrokken en vereenigd met dat van Krommenie c. a., onder beheer van den ontv. *W. D. van Gogh.*

— Bij kon. besl. is eervol ontslag verleend: aan den heer *J. F. van Geffen*, als ontvanger der in- en uitg. regten te Wernhout, en aan den heer *J. J. van de Poll*, als ontv. der in- en uitg. regten en entreposeur te Utrecht, op hun verzoek, met pensioen.

— In de najaarsvergadering van de verschillende provinciale kommissien van onderwijs, zijn geëxamineerd en toegelaten 47 onderwijzers van den tweeden rang; 60 onderwijzers van den derden rang; 76 onderwijzers van den vierden rang; 3 huisonderwijzers; 57 schoolhouderessen; 4 huisonderwijzeressen. Vergeleken met de uitkomsten van de najaarsvergadering in 1855, zijn er dit najaar 1 onderwijzer van den tweeden rang *meer*, 19 onderwijzers van den derden rang *minder*, 7 onderwijzers van den vierden rang *minder*, 2 huisonderwijzers *meer*, 12 schoolhouderessen *meer* en 1 huisonderwijzeres *meer* geëxamineerd en toegelaten. De getallen, wat de onderwijzers van den derden en vierden rang betreft, tot welke de aankomende onderwijzers behooren, zijn dus minder bevredigend en welligt een gevolg van den onzekeren toestand van zaken betrekkelijk het onderwijs. Wat het meer bemoedigende getal schoolhouderessen betreft, moet men wel in aanmerking nemen, dat het meer en meer in gebruik komt, om jonge jufvrouwen uit den middelstand, bij de voltooijing van hare opvoeding aan instituten, vooraf te doen examineren voor schoolhouderessen, zonder dat zij evenwel bij het vak van onderwijs blijven.

— Het Staatsbl. no. 117 bevat een besluit van den 19. November 1856, houdende vaststelling van een algemeen reglement van politie voor het kanaal van de rivier de Merwede te Gorinchem tot in de rivier de Lek te Vianen, genaamd het Zederik-kanaal.

*— Het heeft H. M. onze geëerbiedigde Koningin goedgunstig behaagd aan het Dames-Kommittee der loterij ten voordeele der Vrouwen-vereeniging te Utrecht een kostbaar geschenk te doen toekomen, bestaande in twee prachtige, porceleinen tafellampen.

*— Uit Vlissingen schrijft men ons dd. 3 dezer, De stoomboot de stad Vlissingen, welke gisteren middag ten 4 ure des namiddags alhier moest aankomen, is door het mistige weder zoodanig verhinderd, dat zij even als de Zierikzeesche en Middelburgsche booten den geheelen nacht bij Ooltgensplaat heeft moeten stil liggen, en eerst heden middag zijne bestemming bereikt heeft. Aan boord bevond zich een Russiesche admiraal, die zich hier ter stede zal ophouden, om de werven en andere maritime inrigtingen te bezigtigen.

*— Uit Curaçao hebben wij de volgende berigten van 2 Okt.:

In het eerste gedeelte van dit jaar is een honderdtal slaven van Curaçao naar de vaste kust gevlugt. De zucht naar vrijheid is thans meer dan ooit bij hen opgewekt, sedert er sprake is, dat zij eenmaal zullen geëmancipeerd worden, en het hun bekend is, dat hunne lotgenooten op de vaste kust en op de meeste der naburige eilanden reeds lang zijn geëmancipeerd. — Met ongeloofelijke krachtsinspanning hebben de vlugtelingen booten, die des nachts niet wel bewaakt waren over klippen en ruwe wegen gedragen en op eenzame plaatsen in zee neergelaten, waarmede zij naar de vaste kust zijn gevlugt. Ook heerscht er onder hen een groot *esprit de corps*; zij helpen elkander waar zij kunnen, en verklikken elkander nooit. Sedert de laatste weken echter zijn er geene slaven meer van het eiland gevlugt.

Er zijn dan ook door de politie zulke maatregelen genomen, dat het hun bezwaarlijk wordt, om des nachts eenig vaartuig te vermeesteren, dat hun kan dienen tot den overvoer naar de vaste kust, doch deze maatregelen stremmen de vischvangst en de kustvaart. De visschers mogen des nachts niet meer uitgaan, hetgeen tegen hun belang en zelfs nadeelig is voor de ingezetenen, vooral voor de lagere klasse, die zich meestal met visch voedt. Ook kunnen eigenaars van zoutpannen het zout niet meer over zee vervoeren, opdat de slaven zich niet des nachts van deze vaartuigen zouden meester maken. En daar door eene lange droogte het beestenvoeder schaars is, zoo wordt het transport over land kostbaar. Het zou daarom te wenschen zijn, dat de Kamers spoedig de kwestie van de emancipatie afmaakten, ten einde de planters te bevrijden van de onrust, waarin zij zich thans bevinden; want de onzekerheid van de kwestie verlamt in vele opzigten de nijverheid der ingezetenen.

— In het verslag der zitting van de Tweede Kamer van Donderdag, gister Vrijdag door ons opgenomen, hebben wij de rede van den heer *Kien* kort opgenomen. Wij zijn thans in de gelegenheid die rede meer gedetailleerd te kunnen vermelden, en wel zoo als die hier volgt:

De heer *Kien* stelt zich voor, in eenige ontwikkeling te treden en zal als slotsom zich tot het onderwerp in diskussie bepalen. Hij is ministerieel, hij is konstitutioneel en hij ondersteunt de hoofdgedachte, waarvan het tegenwoordig kabinet is uitgegaan. Hij wil medewerken om die hoofdgedachte in praktijk te brengen. Hij is in den regel ministerieel; hij zegt dit zonder blikken of blozen, niettegenstaande de naam van ministerieel niet hoog staat aangeteekend bij hen, die meenen, dat ministerieel zijn, zij, die alle zelfstandigheid missen en loopen aan den leiband van het gezag, in tegenoverstelling van hen, die alles beter meenen te zien, die alles bedillen en hekelen wat het ministerie doet of niet doet. Hij is in den regel ministerieel en eerbiedigt geheel 's konings keuze, en hij is tegen allen zijdelingschen invloed gestemd, waardoor het regt des konings tot niets zou worden terug gebragt. Hij is dus gezind de ministers welwillend te ontvangen, en ongezind, hun onaangenaamheden te bezorgen, hen te plagen of te kwellen. Hij is ongezind en afkeerig zelfs hunnen werkkring te dwarsboomen, hun lagen te leggen en hun, in het belang van deze of gene partij, het voetje te ligten. Hij dient geene partij, maar is in den regel ministerieel, in den zin van een lid der kamer, wiens woorden hij tot de zijne maakt, dat is: met eerbiediging van 's konings regt en in het belang des lands.

Hier meent de Voorzitter den Spr. in de rede te moeten vallen, als komende het thans niet te pas in politieke beschouwingen te treden, maar zijnde thans in beraadslaging afdeeling VII van het Ve hoofdstuk.

De heer *Kien* zegt, dat de slotsom, waarop hij wil gekomen, daarmede geheel in verband staat. Hij is gezind met den minister van binnenl. zaken mede te werken, eene wet op het onderwijs in overweging te nemen, en is dus ministerieel, in den zin niet alleen om het gouvernement te ondersteunen, maar ook omdat hij gelooft, dat de ondersteuning van het ministerie eene behoefte is, en omdat ook hij de konstitutionnele instellingen wil ondersteunen. Hij is konstitutionneel en gehecht aan de grondwet. Niet dat hij van de herziening der grondwet in 1848 zulke groote verwachtingen had gekoesterd; hij heeft daaromtrent in der tijd onbewimpeld zijne gedachten doen kennen. Maar hij is nu gezind de grondwet te helpen uitvoeren. Wel is bij hem eens de gedachte opgekomen, of de ontwikkeling der konstitutionele instellingen wel geheel in overeenstemming zou zijn met de aloude spreuk: regt door zee, met eerlijkheid en rondheid. Maar dit was slechts eene invallende gedachte. Hij is den regel gezind, de grondwet eerlijk te handhaven.....

Ook hier wordt de Spr. door den Voorzitter tot de orde terug geroepen, als bevattende zijne rede beschouwingen, vreemd aan de orde van den dag.

De heer *Kien* herneemt, dat hij meent geheel in de orde te zijn. Het is eene behoefte, dat het onderwijs geregeld wordt, en bij het te kennen geven dier behoefte is ter sprake gebragt het standpunt van het ministerie. Hij heeft dus, naar aanleiding daarvan willen te kennen geven, dat hij gezind is het ministerie te ondersteunen. Hij wil de grondwet eerlijk handhaven, dit heeft hij reeds meermalen verklaard. Maar hij wil ook waken tegen eene eenzijdige uitlegging dier grondwet, en hij wil uit dien hoofde aan het ministerie laten behouden de eervolle plaats, waarop het zich bevindt. Hij zal, indien dit de wensch van den Voorzitter is, zich hieromtrent in geene nadere ontwikkeling begeven. Hij heeft bepaaldelijk willen te kennen geven, dat hij het niet raadzaam acht, het ministerie met onwil te bejegenen, maar dat hij het wil ondersteunen in de wijze, waarop het aan de grondwet uitvoering wil geven. Hij vereenigt zich dus geheel met den heer *Baud* en is bereid, op welwillende wijze, mede te werken om de koninklijke gedachte van verzoening in toepassing te brengen en de regeling van het onderwijs te bevorderen.

*— Uit Amersfoort schrijft men ons, dat door onderscheidene heeren en dames aldaar dezer dage, ten voordeele van de algemeene armen, een koncert is gegeven, waarvan de zuivere opbrengst *f* 278 bedraagt.

— Den 3. Dec. is aan de hoogeschool te Groningen bevorderd tot doktor in de geneeskunde, de heer *S. R. D. van Wageningen*, van Jellum, Friesland, na het verdedigen van een *Specimen Pathologico Medicum Inaugurale, de Cholera Asiatica quae annis 1854 et 1855 in Urbe Groningana saeviit.*

— De Kon. Akademie van Wetenschappen (afd. Letterkunde) zal den 8. dezer hare gewone maandelijksche vergadering houden. De punten van behandeling zijn: verslag van de kommissie van redaktie over de bijdrage van den heer *Leemans*; mededeeling van den heer *Moll* over de boekerij van het St. Barbara-klooster te Delft; adviezen over de verhandeling van den heer *Roorda*; bijdrage van den heer *Leemans* over eene muurschilderij, onlangs te Bommel ontdekt; vragen en opmerkingen van den heer *v. Lennep*, over stijl, taal en spelkunst.

— "Gisteren vierde, zegt de *Amst. Ct.*, prof. *W. Vrolik*, den vijfentwintigjarigen gedenkdag zijner aanvaarding van het hoogleeraarsambt in de ontleed- en natuurkunde van den mensch en vergelijkende ontleedkunde, aan de Amsterdamsche Doorluchtige School.

"Te dezer gelegenheid heeft eene kommissie, namens zijne voormalige en tegenwoordige leerlingen en vereerders, den jubelaris, bij monde van den heer dr. *J. Reynvaan*, hartelijk geluk gewenscht en hem tevens als blijvende herinnering een prachtig geschenk in zilver aangeboden.

"Met bijzondere belangstelling melden wij tevens de merkwaardige bijzonderheid, dat reeds ten 11 ure des hoogleeraars 82jarige vader, prof. *G. Vrolik*, zijnen feestvierenden zoon bezocht en hem tot aandenken aan dezen dag een keurige zilveren vaas schonk met het beeld van *Vesalius* er op, en een toepasselijk opschrift voor de gelegenheid."

— Morgen ochtend zal in de Domkerk de bevestiging en morgen avond de intreêrede van den nieuwen Prot. leeraar Ds. *B. J. Adriani* alhier plaats hebben. — Des voormiddags zal in de Walekerk Ds. *Kronenberg* van Arnhem de predikbeurt vervullen.

— Ds. *Reudler*, Evang.-Luth. pred. te Monnickendam, heeft voor het beroep naar Kampen bedankt.

— Gedurende de maand Nov. zijn over den Rijn-Spoorweg vervoerd 55686 reizigers, als van Amsterdam 10821, Utrecht 12225, Gouda 3528, Rotterdam 6296, Arnhem 5726, enz.; opbrengst der reizigers, goederen, enz. *f* 93686.35½.

Gedurende de maand November zijn over den Hollandschen spoorweg vervoerd 74922 reizigers, als van Amsterdam 12517, Haarlem 8984, Leyden 7801, 's Gravenhage 14182, Rotterdam 14813, enz.; opbrengst van reizigers en goederen *f* 77994,65.

:— Eergister namiddag tegen vijf ure begon te 's Hage een zware mist te heerschen, die tegen zes ure zoo sterk was toegenomen, dat men op geen twee voet afstands vóór zich zien kon, en de gaslantarens geen dienst meer deden. Ten half zeven was de mist weder opgetrokken.

Er zijn op het Spui eenige menschen in het water gevallen, doch zij konden nog spoedig gered worden.

Het berijden van de straten, vooral het passeren van bruggen, was zoo gevaarlijk, dat de koetsiers die onderweg waren, niet alleen hunne paarden voetstaps en onder gestadig geroep moesten doen gaan, maar zij moesten zelfs afstappen en de paarden leiden. De voetgangers liepen letterlijk tegen elkander in; de toegangen tot de straten waren niet te onderscheiden.

Gelukkig dat de mist niet lang geduurd [...] daar anders ongelukken van min of meer ern[...] aard waren te duchten geweest.

— Het schip Prins Hendrik, kapt. *Töf*[...] van Batavia naar Havana, is den 30. Okt. [...] noodtuig te Curaçao binnengeloopen, zijnde den [...] Okt. op 16 gr. NB. en 65 gr. WL. in eene [...] de fokkenmast gebroken, waardoor de groote [...] mede over boord geraakte en men genoodzaakt [...] door het geweldig slingeren van het schip de tui[...] te kappen; de kapt. en de eerste stuurman waren [...]

— Eene meer noodlottige scheepsramp had in [...] nacht van den 26. Nov. ll. op het eiland Ame[...] plaats, als wanneer aldaar strandde een onbek[...] brik of schoonerschip, waarvan de ekwipaadje, [...] dien het schip dadelijk na de stranding werd [...] brijzeld, zeer waarschijnijk is omgekomen. E[...] wrakhout van dit schip, benevens drie stukken [...] masten, twee gaffels, een gick, een kabeltros, ee[...] gescheurde zeilen enz., is aan strand gespoeld en [...] borgen. Onder het wrakhout vond men een m[...] sterrol, dato 25 Julij 1856, afkomstig van [...] destijds van Sunderland naar Rotterdam beste[...] schip Harriet, kapt. *Thomas Hodgson*. Het on[...] schip is, met de geheele tuigagie, op de p[...] der verbrijzeling in den grond gewerkt, waard[...] niets daarvan kon worden geborgen. Men vermo[...] dat het schip met steenkolen was beladen.

— Wij vernemen met genoegen dat, ten gev[...] van een gunstig rapport van den Britschen Kons[...] Rotterdam aan lord *Clarendon*, de Engelsche reger[...] eene som van £ 100 heeft verleend aan de eigena[...] en bemanning van het smakschip Zee- en Lan[...] bouw, te Pernis te huis behoorende, ter vergoedi[...] van een geleden verlies bij en belooning voor [...] menschlievende pogingen in het redden van het E[...] gelsche schip Sheraton, hetwelk zij op 23 S[...] tember ll. op de hoogte van Doggersbank in zinken[...] staat vonden. *N. Rott. Ct.*

— Als een nieuw bewijs, tot welk eene eno[...] hoogte de prijzen der landerijen gestegen zijn, m[...] gelden, dat, in de vorige week, te Amerongen [...] het openbaar verkocht zijn nog geen volle vijf bu[...] ders uiterwaarden, voor de som van *f* 14,400 zon[...] de onkosten. Hetgeen dezen prijs nog meer in [...] oog doet loopen is, dat genoemde waarden in [...] 2e klasse staan en alzoo nog niet tot de beste k[...] nen gerekend worden.

TEXEL, 4 December.

Binnengekomen: Neptunus, kapt. *P. Schuur*[...] en Aldebaran, kapt. *B. G. Meyboom*, beiden [...] Batavia; — eergisteren nog Ardjoeno, kapt. *Ra*[...] van Batavia.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 5 *Dec.* 2.78 El; + AP. 9.73. (Gev. 15 [...]
Keulen, 4 " 12 v. 4 d. (11 v. 10 d. Rijnl.)
Gev. 10 d. Rijnl.

Zitting van de Tweede Kamer d[...] Staten-Generaal.

In de bijeenkomst van de Tweede Kamer zijn [...] beraadslagingen over de bijzondere artikelen van [...] begrooting van het vijfde hoofdstuk, voor de kost[...] van het departement van Binnenlandsche Zake[...] voortgezet, en heeft de minister o. a. verklaard, da[...] indien het werkelijk blijkt, dat het lot der onde[...] wijzers op de lagere scholen voorziening vordert, [...] de heer *v. d. Veen* deswegen een amendement wil voo[...] stellen, hij dit gaarne zal ondersteunen.

De heer *v. Zuylen* heeft inlichting verlangd, nope[...] het al of niet voortzetten van het geologisch onder[...] zoek. De minister heeft zijn leedwezen betuigd ove[...] den loop, dien deze zaak heeft genomen, en ver[...] zekerd, dat de mogelijkheid nog bestaat om die late[...] te kunnen vervolgen.

Omtrent het armwezen heeft de heer *ten Cat*[...] inlichting verlangd,, en heeft hij gewezen op de on[...] gunstige berigten, ten aanzien van de werking de[...] wet, welke in de verslagen van de Gedep. Staten [...] zijn vermeld. Hij heeft verlangd te vernemen, [...] van de zijde der regering iets zou kunnen worde[...] gedaan om het bereiken van het bij deze wet beoogde [...] doel te bevorderen. Hij heeft ook gewezen op het [...] verschil in de wet en in de kerkelijke reglementen, [...] nopens het domicilie van onderstand en de daaruit [...] voortvloeijende ongelegenheden.

De minister heeft daarop aangemerkt, dat de wet [...] nog te korten tijd in werking is om die te [...] kunnen beöordeelen, maar dat het domicilie van [...] onderstand indedaad bezwaar oplevert; dat men [...] echter de kerkelijke besturen niet kan dwingen, en [...] de moeijelijkheden niet kunnen worden uit den weg [...] geruimd dan door overleg en overreding, 't welk bij [...] velen dan ook niet vruchteloos blijft.

Ten aanzien van het toenemend aantal der krank[...] zinnigen, heeft de minister aangemerkt, dat dit ook [...] als een bewijs kan gelden, dat thans op de behoef[...] tigen, die in dezen toestand verkeeren, meer wordt [...] gelet, dan vroeger.

treffende den toestand der Maatschappij van ...dadigheid heeft de minister gezegd, dat hij alles mogelijk is wil aanwenden, om aan dien toestand einde te maken, en hij steeds van oordeel is ...eest, dat de verhouding van den Staat tot deze ...gting ongeregeld is.

...en amendement van den heer *Hugenholz* om de ...voor uitgetrokken som met ƒ 30,000 te ver...deren, is met 37 tegen 27 stemmen afgewezen.

Nadat de verdere artt. waren aangenomen, en het ... was bepaald op ƒ 5,771,134—02, is over het ...eel van het hoofdstuk gestemd.

Voor hebben zich verklaard de volgende heeren: *...Lijnden*, *de Blaauw*, *Baud*, *Oosting*, *v. Rappard*, *...kay*, *v. Heiden*, *Groen*, *Hoffman*, *v. Foreest*, *...tgens*, *Sander*, *Dirks*, *Hoekwater*, *v. Deinse*, *...rs*, *Vegelin*, *Westerhof*, *v. Amerongen*, *Delprat*, *...nders*, *ten Cate*, *v. Franck*, *Kien*, *Wijbenga*, *...d. Poel*, *Schimmelpenninck*, *Stolte*, *Nolthenius*, *...rm v. 's Grav.*, *v. Reede* en *v. Golstein*.

Tegen hebben gestemd de heeren *Zijlker*, *Bots*, *...pers*, *de Berg*, *Storm*, *v. Nispen*, *v. Wintershoven*, *...eussen*, *Thorbecke*, *v. de Linden*, *Meylink*, *v. Eck*, *...mmer*, *Heemskerk*, *Bosscha*, *v. Bosse*, *Hengst*, *...emaet*, *Godefroi*, *de Limpens*, *v. Akerlaken*, *Hoynck*, *...yben*, *v. d. Veen*, *Dullert*, *de Poorter*, *v. Hoëvell*, *...Luylen*, *Hugenholtz*, *de Kempenaer*, *Beens*, en *Sloet*.

Afwezig waren de heeren *Strens*, *Rochussen*, *Elout Slicher*.

Op heden zal de Kamer alzoo tot eene nieuwe ...mming over het hoofdstuk overgaan.

Bij de beraadslaging over het zesde hoofdstuk ... Staatsbegrooting, hebben de heeren *Reinders*, *Bosse* en *Wintgens* aanmerkingen gemaakt. Z. E. minister, met het departement voor de Herv. ...rdienst belast, heeft daarop geantwoord, dat, naar ... inzien, de reeds vroeger gemaakte bedenkingen ...en het behoud van dit departement voldoende zijn ...gelost.

Ten aanzien van het regt van kollatie heeft de ...nister aangemerkt, dat de Regering wel zal doen, ... standpunt, waarop zij staat, niet te verlaten; ... de opheffing van dit regt geldelijke opofferingen ...de vorderen, en dat het wenschelijk is, dat men ... nieuwe synodale reglement op de vakaturen af...chtte, in 't welk bepalingen zullen voorkomen, ten ...nde de aan de uitoefening van het bedoelde regt ...knochte moeijelijkheden zooveel mogelijk uit den ...eg te ruimen.

De heer *Wintgens* had doen opmerken, dat op ...ele plaatsen de traktementen der predikanten nog ... dezelfde hoogte zijn gebleven, waarop die voor ...ee honderd jaren waren. De heer *v. Bosse* heeft ...edenkingen geopperd tegen eene verhooging dezer ...ezoldigingen. De minister heeft verklaard, dat de ...oestand, in welken vele leeraren zich bevinden, ...llerbeklagenswaardigst is; dat het eene dure pligt ... geworden hun lot eenigzins te verbeteren, en in ...e eerste plaats met behulp der gemeente zelve; — ...at men alzoo voorhands zal moeten letten op die gemeenten, alwaar van goeden wil blijkt, om daartoe ...ede te werken.

Op de vraag van den heer *Reinders* heeft de minister verklaard, dat het gerucht gegrond was, dat ...an 's Gravenhage een elfde predikant was toegezegd, en wel op een traktement van ƒ 1500, terwijl de gemeente daartoe ƒ 500 zou bijdragen; dat het aan...ienlijk bedrag der bevolking dit vordert.

Het *zesde* hoofdstuk is aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren *Jespers*, *Storm*, *Meeussen*, *v. Eck*, *Hengst*, *Reinders*, *v. d. Veen*, *Dullert* en *v. Wintershoven*.

Ten aanzien van het *zevende* hoofdstuk betreffende de kosten der R. K. Eeredienst heeft de heer *Storm* bedenkingen geopperd tegen de meening, alsof zich één R. K. geloofsgenoot onder de ministers zoude bevinden, alleen om voor de belangen dezer Eeredienst te waken. Hem is voorgekomen, dat, aan deze belijders meerdere invloed op het staatsbestuur moest worden toegekend, zonder de vrijheid des Konings in het benoemen van een minister voor het onderwerpelijke departement te beperken; dat voor het overige de tegenwoordigheid van één R. K. in het Bewind weinig voor het belang van zijne geloofsgenooten te beduiden heeft, en dat daarvan, naar zijn inzien, weder was gebleken, bij de interpellatie van den heer *Meeussen* over de processien.

Z. E. de minister voor R. K. Eerdienst heeft verklaard, dat de vrijheid des konings in de benoeming van een persoon tot de door hem bekleed wordende betrekking niet wordt belemmerd, maar dat het wenschelijk moet voorkomen, dat dit bestuur in handen zij van een belijder der R. K. godsdienst; — dat het in eene vergadering niet altijd aankomt op het aantal der leden om eenigen invloed uit te oefenen, maar op de overtuiging, welke men kan doen gelden; dat hij niets zal verzuimen om voor de belangen van zijne geloofsgenooten te waken, en ook, met betrekking tot het onderwijs, pogingen zal aanwenden, om de deswege bestaande bezorgdheid te doen ophouden; dat hij liever zijne betrekking zou nederleggen dan medewerken tot het daarstellen van gemengde scholen, die voor de R. K. kinderen ontoegankelijk zouden zijn. Wat de bedoelde interpellatie betreft, heeft de minister verklaard, alles wat mogelijk is te willen aanwenden om de zaak der processien zonder de werking der politie te regelen, en moeijelijkheden te voorkomen, en ook reeds eene cirkulaire te hebben gearresteerd, die hij aan zijne ambtgenooten zal mededeelen, en die daarna aan de kerkvoogden zal worden gerigt, ten einde dezen de vereischte inlichtingen omtrent dit punt kenbaar te maken.

Het hoofdstuk is aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren *Reinders*, *v. d. Veen*, *Dullert*, *Jespers*, *Storm*, *v. Wintershoven*, *Meeussen*, *v. Eck*, *Hengst* en *Westerhoff*.

Vervolg en slot van het Bijvoegsel.

De beraadslagingen gesloten zijnde wordt de konklusie der Komm. van rapp. in stemming gebragt met 14 tegen 9 stemmen verworpen. Voor hebben gestemd de heeren *Laan*, *Voet*, *v. Asch v. Wijck*, *v. Tuyl v. Zuylen*, *v. d. Poll*, *Spengler*, *Jongeneel*, *Munnicks v. Cleef* en *v. Hoytema*.

Het eerste punt van het voorstel van Ged. Staten wordt nu met 19 tegen 4 stemmen aangenomen. Tegen hebben gestemd de heeren *v. Asch v. Wijck*, *v. Tuijl v. Zuylen*, *Spengler* en *Munnicks v. Cleeff*. Het tweede punt wordt zonder hoofdelijke omvang aangenomen. Het derde punt wordt met 12 tegen 11 stemmen aangenomen. Tegen hebben gestemd de heeren *Jongeneel*, *Munnicks v. Cleeff*, *v. Hoytema*, *Pabst*, *Laan*, *v. Asch v. Wijck*, *Bastert*, *v. Tuijll v. Zuylen*, *v. d. Poll*, *Spengler* en *Hartjens*. Het vierde punt wordt zonder hoofdelijke omvraag aangenomen, en het vijfde met 18 tegen 5 stemmen. Tegen hebben gestemd de heeren *Munnicks v. Cleeff*, *v. Asch v. Wijck*, *Bastert*, *v. Tuijll v. Zuylen* en *Spengler*.

Aan de orde is de missive van Ged. Staten, betreffende het verzoek der Komm. van landbouw om ontslag.

Den *Voorz.* komt het voor, dat na de genomen besluiten eigenlijk reeds over dit verzoek beslist is. Spr. stelt dus voor het toe te staan, en de leden te bedanken voor de bewezen diensten, terwijl hij daarbij het voorstel voegt, dat het ontslag zal ingaan met 1. Januarij.

De heer *v. Asch v. Wijck* stelt voor, het voor kennisgeving aan te nemen, welk voorstel, na eenige diskussie tusschen de heeren *Pabst*, *Laan* en den voorsteller, met 11 tegen 10 stemmen wordt verworpen. Vóór hebben gestemd de HH. *Laan*, *Voet*, *v. Asch v. Wijck*, *Bastert*, *v. Tuyl v. Zuylen*, *Spengler*, *Hartjens*, *v. Beeck Calkoen*, *v. Hoytema* en *van Hardenbroek*.

Hierop wordt zonder omvraag aangenomen het voorstel van Gedep. Staten met bijvoeging dat het ontslag zal ingaan met 1 Januarij.

Wordt besloten de behandeling van no. 11 der punten van beschrijving uit te stellen tot eene buitengewone of tot de zomerverg. des volgenden jaars, daar de koninkl. beslissing omtrent de uitsluiting van den polder Vliet nog niet is ingekomen.

Wordt alsmede besloten n°. 13 en 14 voor kennisgeving aan te komen, waarna, niets meer aan de orde zijnde, de vergadering in naam des Konings door den Voorzitter wordt gesloten.

ZWITSERLAND.

BERN, 2 December.

De memorie betrekkelijk de Neufchatelsche kwestie is bijna voltooid. Zij zal de overwegingen blootleggen, welke de door den Bond sedert de afscheiding van het kanton van Pruissen gevolgde politieke gedragslijn hebben gemotiveerd. — De militaire toebereidselen worden inmiddels voortgezet.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 3 December.

H.H. M.M. zullen waarschijnlijk tot het kersfeest te Venetië vertoeven,

De nota in antwoord op de cirkulaire van prins *Gortschakoff* van 1 Novemb., zal uiterlijk overmorgen naar Petersburg worden afgezonden. Omtrent den inhoud is het volgende bekend: Oostenrijk stemt zoo goed als Engeland volkomen de noodzakelijkheid der heropening van het kongres toe, daar beide mogendheden overtuigd zijn, dat alleen langs dezen weg eene oplossing is te verwachten der vele geschillen, die tegenwoordig de goede verstandhouding tusschen de groote mogendheden twijfelachtig maken; in beginsel, hebben zij niets tegen die bijeenroeping, doch zij blijven er op aandringen, dat Rusland eerst voldoen moge aan de te Parijs eenmaal aanvaarde verpligtingen.

BERLIJN, 4 December.

Naar men verneemt zal de besprokene belasting op de rijtuigen en spoorwegen niet tot uitvoering komen, doch zullen over de andere verhoogingen van belasting waarschijnlijk wetsontwerpen worden ingediend. De verhooging der zoutbelasting zou de opbrengst met 2 millioen thlr. vermeerderen.

Het Huis der Heeren is tot na nieuwjaar verdaagd.

Zoo de diplomatiesche betrekkingen met Zwitserland feitelijk zijn geschorst, heeft toch ons kabinet de formeele staking dier betrekkingen niet uitgesproken. Daardoor blijft dus de mogelijkheid bestaan, de tusschenkomst ten gunste eener zachtere behandeling der gevangenen niet bloot aan vreemden toe te vertrouwen, en de leiding der voor Pruissen zoo gewigtige Neufchatelsche zaak niet geheel aan buitenlandsche kabinetten over te laten.

BERLIJN, 4 December.

De Nederlandsche generaal der infanterie, graaf *de Perponcher-Sedlnitzki*, in Pruissiesche dienst, is in den nacht van den 28 op 29 Nov. te Dresden overleden. Zijn lijk is herwaarts gebragt en zal morgen met de hoogste militaire eer begraven worden. Bij de nederlating in het graf zullen 27 kanonschoten gelost worden. De Koning zal de begrafenis bijwonen.

BERLIJN, Vrijdag 5 December.

Het Fransche gezantschap heeft zich, heden namiddag, 1 ure, in gala naar het koninklijk slot begeven, om Z. M. den Koning, namens Keizer *Napoleon*, het grootkruis van het Legioen van Eer aan te bieden.

DRESDEN, 3 December.

De grootvorstin van Rusland *Maria Nicolajewna* is alhier aangekomen en bij den Russieschen gezant afgestapt. Zij zal zich van hier naar Nizza bij de keizerin weduwe begeven.

KEULEN, 4 December.

Den 2. dezer, des avonds 6 ure, is de Rijnbrug bij Maintz, bij eene koude van 3 gr. Reaumur, afgebroken, daar den geheelen dag ijs in de rivier had gedreven. De gemeenschap wordt met schuiten onderhouden.

FRANKRIJK.

PARIJS, 4 December.

Uit Sicilië ontbreken steeds nadere tijdingen, al wat dus hier verhaald wordt is slechts bij geruchte, en verdient geene mededeeling.

Deze week verwacht men, dat de instruktiën door de verschillende vertegenwoordigers op het op nieuw te openen kongres zullen ontvangen worden. Het zijn de gezanten der kontrakterende magten, die op het kongres onder voorzitting van graaf *Walewski* zullen bijeenkomen. Alleen de heer *v. Brunnow* zal welligt Rusland's belangen op nieuw voorstaan en niet de heer *v. Kisseleff*, die evenwel de Russ. gezant is. Dit is echter nog niet beslist.

Men heeft hier de overtuiging, dat Engeland niet tot de bijeenkomst der konferentie is overgegaan, dan na eenige bepaalde zekerheid te hebben, dat die bijeenkomst de Britsche staatkunde niet geheel zal weêrstreven of door het bewustzijn, dat Frankrijk een weinig naar de Britsche politiek zal overhellen, of dat de Eng. gezant althans tegenover Rusland zijne decisieve houding zal kunnen handhaven. Een oogenblik moet lord *Palmerston* den wensch hebben gevoed, de konferentie te Londen te doen vereenigen. Hij heeft daarop echter niet durven aandringen.

Het *Journal des Debats* van 5. Dec. zegt: „dat het tijdstip der vereeniging van de konferentiën te Parijs nog niet bepaald is; men spreekt intusschen van het midden van de maand Februarij. Een ministerieel dagblad van Parijs meldt, dat het nieuwe Kongres slechts zal bestaan uit de bij het Fransche hof geakkrediteerde gezanten, en dat het van korten duur zal zijn. Het beweert, dat het kongres slechts in den vorm zal bestaan, en dat de te behandelen verschillen, zoo niet met eenparigheid, dan door de meerderheid zullen beslist worden.

De zaken van Neufchatel zullen stellig niet op het kongres worden behandeld; Turkije en Sardinië hebben trouwens niets met die zaak te maken.

De Staatsstoomboot Duroc is in de onherbergzame wateren, die Nieuw Kaledonie van Australie scheidt, vergaan. De bemanning is gered.

ADVERTENTIEN.

*** Heden beviel voorspoedig van eene welgeschapene *DOCHTER*, C. C. KROL, geliefde Echtgenoote van N. DE BRIEDER.

Amersfoort, 4 December 1856.

*** Heden overleed, tot mijne en mijner Kinderen diepe droefheid, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot PIETER HUIBERT GERARD NAHUIJS, Rustend Predikant.

Utrecht, 3 Dec. 1856. — Wed. C. A. NAHUIJS, geb. WILDSCHUT.

Eenige kennisgeving.

*** Voor de bewijzen van deelneming, ons bij het overlijden van ons geliefd jongste kind betoond, betuigen wij onzen hartelijken dank.

Rotterdam, 6 December 1856. — P. H. SMALT. A. E. C. SMALT, SANDERSON.

*** Voor de vele blijken van belangstelling bij het overlijden van Mevrouw de Wede. OOMS, geb. BRANDS, ondervonden, betuigt de ondergeteekende, ook namens de Familie, bij dezen aan allen zijnen welgemeenden dank. F. J. BRANDS.

QUARTET-SOIRÉE.

, De eerste QUARTET-SOIRÉE van den Heer **Otto von Königslöw**, met medewerking van de Heeren DAHMEN, CRAEYVANGER en BEKKER, zal plaats hebben op Dingsdag 9 December e. k., des avonds ten 7 ure, in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

Entrée-Kaartjes à *f* 1 zijn dien avond in het Gebouw verkrijgbaar.

, Op Woensdag den 10. dezer, des voormiddags ten 10 ure, ten burele van den Luitenant Kolonel Depot Kommandant van het 1e Regement Infanterie, aanbesteding van de levering van VLEESCH en SPEK, ten dienste der menage van genoemd depot, waarvan de conditien van heden af aan ter inzage liggen op gemeld bureau, van af des morgens 9 tot 12 ure.

PUBLIEKE VERKOOPING

(om kontant geld)

, op Donderdag den 11. December 1856, des voormiddags ten 10 ure, op de Heeren Hofstede *Welgelegen*, nabij Vreeland, ten overstaan van den te Loenen residerenden Notaris ERNST VAN BEUSEKOM Ez., van MEUBELEN, als Biljard met toebehooren, Linnenkast, Tafels, Stoelen, Canapés, Vloerkleeden, Gordijnen, Glas- en Aardenwerk, Tuin- en *Landbouw-Gereedschappen*, Banken, Tafels en Stoelen; Wagentje, Chais, Boerenwagens, Stortkarren, Houtwagens, Ploeg en Eggen, Tuigen en Stalgereedschappen, *een goed* WERKPAARD, eene *Brandspuit* met toebehooren, diverse Plaizier- en andere Vaartuigen; Vischwant, Broeiaarde, Mest, Hooi, Stroo, Steenen, Pannen; eene aanzienlijke partij bezaagd en rond Werkhout, ruim 4000 Takkebossen en ander Brandhout, eenige Kippen en ongeveer 100 Goudvisschen.

Alles daags te voren van 10 tot 4 ure afgenommerd te bezigtigen in en nabij het Koetshuis, op gemelde Heeren-Hofstede.

De Notitiën zijn tegen betaling van 10 cents, in tijds te bekomen ten kantore van bovengenoemden Notaris.

HOUTVERKOOPING

op den Niënhoff bij Bunnik,

, op Vrijdag den 12. December 1856, des morgens ten 10 ure, van Eiken-, Wilgen- en Populieren BOOMEN, Elzen- en Esschen HAKHOUT en SNOEILING.

, De Notaris DE BALBIAN VAN DOORN zal, op Donderdag den 18 December 1856, 's morgens ten 10 ure, te Maartensdijk, aan de Predikantswoning, verkoopen: Eenige nette MEUBELEN, BEDDEN, MATRASSEN, KOPER, TIN en verder HUISRAAD, *om gereed geld.*

VERKOOPING

, van eene groote partij zware EIKEN-BOOMEN, — EIKEN-, ELZEN- en ESSCHEN HAKHOUT, op de Ridderhofstad *Hardenbroek*, op Donderdag den 23. December 1856, namiddags om twee ure bij PETER VAN WOUDENBERG, Kastelein aan de Sterkenburgsche Brug bij Langbroek.

De Boomen kunnen te water vervoerd worden, en nader onderrigt is te bekomen op de Ridderhofstad *Hardenbroek* bij Langbroek voornoemd.

HOUTVERKOOPING

op de Hofstede Hunthum, aan de rivier de Vecht tusschen Breukelen en Nieuwersluis,

(dag 1 April 1857)

ten overstaan van den Notaris ERNST VAN BEUSEKOM, Ez., te weten:

op Dingsdag den 9. December 1856,

2000 stuks verplantbare **Vruchtboomen**, als: Appelen-, Peeren-, Pruimen-, Noten-, Lei- of platte Perziken-, Abrikozen- en Morellen BOOMEN.

200 Iepen-, 500 Eiken-, 100 Esschen-, 300 Kastanjen-, Populieren- en Sparren HEESTERS; eene groote partij fijne BLOEMGEWASSEN; eene geheele KWEEKERIJ, tot aanleg van Buitenplaatsen zeer geschikt; 200 Ned. ellen Nieuwe SCHUTTINGEN en LATWERK, in perceelen.

HOUTEN TENT, LOODSJE en DUIVENHOK.

Op Woensdag den 10 *December* 1856,

200 stuks gave Eiken BOOMEN, dik van 50 tot 85 Ned. duimen diameter, lang 12 à 15 el; 200 stuks extra zware en gave Iepen-, Esschen-, Beuken-, Kastanjen-, Linden-, Populieren- en Wilgen BOOMEN.

Alles acht dagen te voren afgenommerd te bezigtigen.

, **TE KOOP** worden aangeboden eenige jonge ZWANEN. *Franco* te bevragen aan het Bureau dezer Courant.

TE HUUR:

, Eene HEEREN HUIZING, buiten Catharijne, met 5 Kamers, Balcon, 2 Zolders, Meidenkamer en Keuken, Plaats en Kelders, uitzigt op den Rijn- en Spoorweg. — Aanvaarden 1 Januarij.

Een Gemeubeleerd BOVENHUIS met Balcon, Zaal en 3 Kamers, buiten Catharijne, uitzigt op den Rijn- en Spoorweg. Dadelijk te aanvaarden.

Een HEERENHUIS, buiten Wittenvrouwe, met 5 Kamers, Keuken, Zolder en Meidenkamer, Kelder en Tuin. — Aanvaarden 1 Mei 1857.

Te bevragen bij D. DE LEUR, buiten Catharijne.

VOORDEELIG AANBOD.

, Wordt voor eenen betrekkelijk geringen prijs ter overneming aangeboden, om met 1 Februarij 1857 te aanvaarden: Eene beklante TABAKS-AFFAIRE, op eenen drukken stand binnen deze stad. Het Huis, ook voor andere bedrijven zeer geschikt, is daarbij te HUUR. Nadere inlichtingen bij de heeren ANDRIESSEN en VISSCHER, in den Driehoek. Brieven *franco*.

, Wordt gevraagd te Velp, bij Arnhem: Eene bekwame WERKMEID of TWEEDE MEID, van de Prot. godsd., haar werk goed verstaande en tevens goed met de wascht kunnende omgaan. Adres met *franco* brieven onder lett. A. bij den Boekhandelaar G. H. VAN HENGEL Jr., te Velp bij Arnhem.

SUB-AGENTEN

, worden gevraagd in alle plaatsen van het kanton Wijk bij Duurstede voor eene Ned. Brandwaarborg-Maatschappij, waarvan de premiën laag zijn gesteld, zoodat dezelve tegen alle Maatschappijen concurreren kan.

Zij die hiertoe genegen zijn, adresseren zich met *franco brieven*, onder lett. AZ., aan het Hulppostkantoor te Doorn.

Dépôt van Thee.

, De ondergeteekende beveelt zich voortdurend aan tot het leveren van **Theeën** uit het Magazijn van VAN HOUWENINGE & VISSER, welke bij hem verkrijgbaar zijn in verzegelde pakjes van $2\frac{1}{2}$ Ned. ℔, 1 Ned. ℔, 5. $2\frac{1}{2}$ en 1 ons, waarop nummer en prijs van af 80 c. en hooger, zijn vermeld.

Prijscouranten zijn gratis verkrijgbaar.

Utrecht, 1856. A. BUDDINGH.

Vreeburg, wijk D No. 99.

Als allerliefste St. Nicolaas-cadeautjes worden aanbevolen:

De Dames-Almanak voor 1857

bevattende 12 lieve gedichtjes, met glacé omslag, in kleur- en gouddruk, en wit moiré etui. Prijs *f* 0,50.

De Portemonnaie-Almanak

voor 1857, met telegraaf-kaartje en tarief van Nederland, of met platte gronden van 6 verschillende steden. Prijs *f* 0.20.

Leerwijze der Perspectief,

door J. E. J. VAN DEN BERG, Kunstschilder en eerste hoofdonderwijzer aan de Stads-teekenschool te 's Gravenhage. Prijs *f* 2,20.

Idem op zwaar papier, in half linnen band *f* 3.—

Algemeene Postwagen-Onderneming

VAN GEND & LOO[S]

, Met den 7. December zal de dienst ZWOLLE, GRONINGEN en FRIESLAND UTRECHT vertrekken des avonds ten $8\frac{1}{2}$ ure.

NEDER- RHIJN- MAAT- 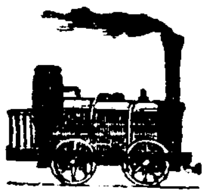 LANDSCHE SPOORWE[G] SCHAPPIJ

, De DIRECTIE brengt ter kennisse van het Publiek, dat van af Heden, de van de Stations

AMSTERDAM, ROTTERDA[M] UTRECHT en ARNHEM,

afgezonden wordende GOEDEREN-WAGENS

onmiddelijk en zonder te word[en]

OVERGELADEN,

naar de volgende Stations **doorloopen**, HARBURG, HANNOVER, CELLE, BRU[NS]WIJK, LEIPZIG, DRESDEN, RUHRORT DUSSELDORP en MINDEN.

De naar BREMEN bestemde **Goeder[en]** moeten vooreerst nog te MINDEN overgel[aden] worden.

Amsterdam, 22 November 1856.

De Directie der Nederlandsche Rhijn Spoorweg Maatschappij.
CHA^s. W^m. HESLEDEN, Presid[ent].
J. C. s' JACOB, Secretaris.

Marktberigten.

Amersfoort, 5 December. Tarwe van *f* 10,75 *f* 11,50; Rogge van *f* 7,30 tot *f* 7,70; Boekweit *f* 7,25 tot *f* 8,20 het mud. Aardappelen van *f* tot *f* 1,60 het mud. Boter van *f* 0,85 tot *f* 0,9[.] N. pond.

Amsterdam, 5 December. Tarwe en Rogge weinig omgegaan. — Van Tarwe verk.; 127 ℔ b. Pools. *f* *f* 480; 129 ℔ dito *f* 455; 131 ℔ n. Kleefs. bij partij *f* 127 ℔ Rijn *f* 375; 127 ℔ Geld. *f* 370; 126 ℔ Br[.] *f* 355.

Van Rogge: 116, 119 ℔ Zweeds. *f* 230, *f* 240; 118 Petersb. *f* 219, *f* 225.

Garst en Haver zonder handel.

Dordrecht, 4 December. Granen. Door het vrie[s]tige weder waren heden weinig koopers uit de omst[reken] ter markt en was de omzet in Tarwe tot iets lager zen hoogst onbeduidend. Mooije Zeeuwsche, Vl. Overm. *f* 11,80 à *f* 12,20, blaauwe en geringe *f* 9,[.] *f* 10 20, Zomertarwe *f* 9,30 à *f* 10,30. Rogge. Ze[euw]sche, Vl. en Overm. schaarsch en tot 20 c. hooger te verkoopen; bij uitslijting is van eene aangekomen [la]ding zeer mooije Amerik. op 154 2 Ned. ℔ à *f* 285 Zeeuws., Vl. en Overm. *f* 7.80 à *f* 8.40. Gerst. W[inter] schaars en in de beste soorten prijshoudend. Zomer en 10 c. lager, Flakk. en Overm. Winter *f* 6.30 à *f* 6 dito Zomer *f* 6 à *f* 6.20.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninkl. Ned. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (Zonnen[.]

Dec	Uren	Wind-rigt	Wind-kr	Barom bij 0°	Ther F	Afwijk d temp	Vochtigh	Gev regen	Aanmerk[ingen]
			N. ℔						
5	2	zzo.	0 5	755.92	34.3	— 4.9	0.94	0.1	Betrokken
	10	z.	7.5	52.27	38.7		1.00	2.8	Idem; ne[.]
6	8	zw.	20.0	50.62	47.7		0.92	0.2	Ligt bewo[lkt]

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 5 December 1856

NEDERLAND.				
Werkel. Schuld . . .	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$62\frac{15}{16}$	63
dito dito	3	„	$74\frac{15}{16}$	75
dito dito	4	„	$94\frac{3}{16}$	$94\frac{1}{4}$
RUSLAND.				
Oblig. bij *Hope en Co.*	5	„	$102\frac{3}{4}$	
Obligat. 1828 & 1829	5	„	$101\frac{7}{8}$	
Certifikaten 1840. . .	4	„	$83\frac{1}{2}$	
Cert. bij *Stieglitz* . .	4	„	$82\frac{7}{8}$	
dito Adm. te Lond.	$4\frac{1}{2}$	„	$92\frac{3}{4}$	
Cert. van Assign. . .	6	„	$62\frac{1}{4}$	
POLEN.				
Aand. 1835, fl. 500			152	
SPANJE.				
Obligatien	$1\frac{1}{4}$	pCt.	$23\frac{1}{2}$	$23\frac{9}{16}$
dito	3	„	$41\frac{5}{8}$	$41\frac{11}{16}$
Binnenl. Schuld . . .	3	„	$37\frac{1}{4}$	$37\frac{3}{8}$
Amortisable			$6\frac{1}{8}$	$6\frac{3}{16}$
Bewijzen Koepons . . .			6	$6\frac{5}{16}$
OOSTENRIJK.				
Oblig. Metaliek . . .	5	„	$74\frac{3}{16}$	$74\frac{3}{8}$
Oblig. N.	5	„	$83\frac{1}{8}$	$83\frac{1}{4}$
dito dito La B. 54 .	5	„	$83\frac{1}{8}$	$83\frac{1}{4}$
dito dito	$2\frac{1}{2}$	„	$38\frac{1}{2}$	$38\frac{3}{4}$
BELGIE.				
Certifik. bij *Rotschild*	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$51\frac{1}{4}$	
BRAZILIE.				
Geldl. 1824, £ 100. .	5	pCt.	$96\frac{1}{8}$	
„ 1824, £ 200. .	5	„	$96\frac{1}{4}$	
PORTUGAL.				
Obligatiën	3	pCt.	$44\frac{3}{4}$	
AMERIKA.				
Venez. Oblig. 6 pCt., nu	$4\frac{1}{4}$	„	$33\frac{3}{16}$	$33\frac{5}{16}$
Grenada, Oblig. . . .	3	„	$21\frac{1}{2}$	
Mexiko, Obl. 1854 £ 100	3	„	$20\frac{1}{4}$	$20\frac{3}{8}$

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

Bijvoegsel bij No. 290
de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Provinciale Staten van Utrecht.

Zitting van Dingsdag 18 *November.*

(*Vervolg.*)

De heer *H. Verloren* zegt, dat het hem minder raadzaam voorkomt om terug te komen op hetgeen vroeger verworpen is en om thans nog eene zoo ingrijpende verandering in het regl. daar te stellen. Met de bijvoeging der woorden: „gelijk mede op de gronden gelegen in den polder Zuidzijde en Zuidzijde boezem" in art. 152, was het dan ook slechts te doen om te kennen te geven; dat die polders, ofschoon dan ook niet behoorende onder het ressort, echter hun regt van waterlossing zouden blijven behouden, mits betalende. Het bezwaar der Staten van Zuid-Holland is, wel beschouwd, slechts gelegen in de plaats waar die voorkomt. Om diezelfde reden heeft Spr. dan ook in de zomervergadering daartegen gestemd. Indien men dus slechts op eene andere plaats in het regl. dit ter neder schrijft, dan is de zaak gevonden. Nu de overeenkomst bekend is, kan dit ook vollediger geschieden dan door de gebezigde bewoordingen, die eigenlijk van het regt van water te mogen lossen niet spraken. Spr. vermeent dus dat de zaak kan gevonden worden door, in plaats van de bedoelde bijvoeging in art. 152, in het laatste artikel van het regl. uit te drukken dat de konventie van 7 Maart 1564 niet mede vervallen is.

De heer *v. Beeck Calkoen* heeft over dezelfde zaak gedacht, maar het komt hem voor, dat dit middel niet geschikt is. Spr. stelt zich voor, dat zal worden verkregen, dat het polderbestuur door het waterschap zal kunnen worden aangesproken, maar dat in dit geval het polderbestuur het regt zal missen, om naar het waterschapsregt te handelen tegen de ingelanden. De vordering van het waterschap zal berusten op het kontrakt, maar het polderbestuur zal moeten gebruik maken van een titel, die slechts op privaatregt berust. Spr. moet nog herinneren aan eene historische bijzonderheid, dat men op dit oogenblik niet te doen heeft met het primitief grootwaterschap, maar dat het vroeger veel kleiner geweest is, doch polders er aan zijn toegevoegd op gelijke wijze als de polders in kwestie, en Spr. acht het niet onregelmatig, indien de Verg. ook ten hunnen opzigte den toestand blijft bestendigen.

Den heer *H. Verloren* komt het voor, dat het bezwaar van den heer *v. Beeck Calkoen* gemakkelijk voorkomen kan worden. Het polderbestuur heeft de retributie slechts om te slaan over de ingelanden. Bij wanbetaling geldt dan de wet van 9 Okt. 1841. Mogten de ingelanden die retributie op de polderrekening niet willen hebben, welnu, dan is het hunne eigene schuld, als het grootwaterschap de waterlossing sluit omdat de retributie niet betaald wordt. Spr. zal dus het aangeduide voorstel doen.

De heer *Broers* heeft zich de vraag voorgesteld of men, na art. 1 te hebben aangenomen, daarop kan terug komen met een gemotiveerd besluit zoo als de heer *van Beeck Calkoen* heeft voorgesteld. Spr. stelde zich de zaak dus voor: het is een regl. dat gemaakt wordt door de Staten van twee Prov., het is door beiden aangenomen, doch in Utrecht met eene kleine wijziging, waarmede die van Zuid-Holland zich niet vereenigen, en nu bestaat er een verschil ten aanzien van het amendement door den heer v. *Asch v. Wijck* er ingebragt. Dat is, dunkt Spr. de stand der kwestie, en nu kan dat alleen een punt van diskussie uitmaken. Blijven de Staten van Utrecht bij hun gevoelen, waartoe zij bevoegd zijn, dan moet de koning beslissen. Wijkt meu van die beginselen af, zoo als de voorsteller doet, dan mist men alle zekerheid voor de handhaving van een eenmaal genomen besluit.

De heer *v. Hoytema* vraagt den voorsteller of er niet groot onderscheid bestaat in den toestand waarin de zaak verkeert krachtens het kontrakt, en dien, waarin zijn voorstel haar zou brengen, door deze polders, in den ring op te nemen. Spr. vraagt of de Staten wel bij magte zijn, buiten de polders om, deze in een geheel anderen toestand, met betrekking tot het groot waterschap te plaatsen, dan het kontrakt mede brengt, nu men, door de voorlezing van dit kontrakt, tot de overtuiging is gekomen, dat dit niets anders is, dan eene overeenkomst van de polders aan de eene zijde, en van het waterschapsbestuur aan den anderen kant, waarop geene bekrachtiging schijnt te zijn verleend, van de autoriteit, die toenmaals het gezag en de wetgevende magt over de waterschappen uitoefende. Dat deze polders in Zuid-Holland zijn uitgesloten moet toch eene geldige reden hebben; nu is de vraag, kan de zaak op eene andere wijze gevonden worden; de heer *Verloren* stelt voor art. 192 te veranderen; de heer *Broers*, zich te houden aan het vroegere amendement van den heer *v. Asch v. Wijck*, de heer *v. Beeck Calkoen* wil de polders in den ring opnemen; wat, vraagt Spr., is nu het verstandigste, het voorzigtigste en het billijkste? Spr. is voor het voorstel van den heer *H. Verloren*; omdat het amendement van den heer *van Asch van Wijck* bepaaldelijk slaat op art. 152, waar gehandeld wordt over de betaling van den omslag, en als nu niets meer wordt beschreven, dan worden die polders alleen voor de betaling van den omslag onder het waterschap gebragt, maar dan zijn de andere voorwaarden niet uitgemaakt waarop zij zich onderwerpen. Deze polders in den ring op te nemen, heeft het bezwaar hier boven geschetst. Door het amendement van den heer *Verloren*, wordt voorgekomen, dat deze overeenkomst, met de oude reglementen als vervallen zou kunnen worden beschouwd. Spr. is daarom voorloopig voor het amendement van den heer *Verloren.*

De heer *van Asch van Wijck* zegt dat, indien de heeren *Verloren* en *Hoytema*, het verhandelde in de Zomer vergadering zich voor den geest brengen, zij zich zullen herinneren dat reeds toen ter sprake is gebragt, het wijzigen van art. 192, doch dat daartegen toen bedenkingen zijn gemaakt. Het amendement strekt om het kontrakt in zijn geheel in wezen te laten; maar dan ook zullen in wezen blijven de daarin voorkomende bepalingen, waarbij de polders verklaren zich te onderwerpen aan de keuren en verordeningen van het grootwaterschap en aan de regelen van invordering der lasten volgens dijkregt; — en zulks niettegenstaande de polders niet tot het waterschap behooren. Spr. vraagt of dit denkbaar en uitvoerbaar is? — Door het feit zelf der uitsluiting, zullen al deze bepalingen van zelven ophouden van eenige kracht te zijn. Het is ook nimmer de bedoeling geweest om ook deze bepalingen in wezen te houden; men heeft niets anders willen verzekeren dan de voortdurende betaling der lasten, daarom ook spreekt het amendement op art. 152 alleen van die betaling, en nu vraagt Spr. of men bij aanneming van het amendement van den heer *Verloren* bereiken zal wat men beoogde; en of daarom de bestaande bezwaren wel zullen zijn opgeheven. Wat de wijze van voorstelling van den stand der zaak door den heer *Broers* betreft, deze komt Spr. niet juist voor; op art. 152 is een amendement aangewezen om de voortdurende betaling door de buitengesloten polders te verzekeren; de Staten van Zuid-Holland hebben gezegd dat zoodanige bepalingen niet te huis behooren in het reglement; deze opmerking wordt als juist erkend; nu is het dus de vraag of niet op eene andere wijze kan worden bereikt, wat men door het amendement heeft beoogd. In eene vorige zitting heeft Spr. voorgesteld de beraadslagingen te verdagen en Gedep. uit te noodigen met hunne ambgenooten in Zuid-Holland in overleg te treden, om eene wijze te vinden waarop deze zaak zou kunnen worden geregeld, de Verg. heeft zich niet daarmede vereenigd, en nu is, dunkt Spr. de stand der zaak deze: de Staten zijn verpligt, uit hoofde van de juistheid der opmerking, aan de bedenking van de Staten van Zuid-Holland toe te geven; de verg. wil de behandeling van het regl. niet verdagen; wat is dan nu het middel om zich te verzekeren dat de bedoelde polders voortdurend zullen blijven betalen? — Van den aanvang toch is op den voorgrond gesteld, dat al mogten zij worden uitgesloten, zij toch in de lasten zouden blijven dragen; maar nu blijkt bij de behandeling der zaak dat omtrent dit laatste geene voldoende zekerheid bestaat; — men wil echter die zekerheid; — om deze te erlangen, heeft men eene wijziging gebragt in art. 152 — daartegen echter bestaan bedenkingen, waaraan men toegeven moet. — Wat moet er dan nu gedaan worden om te verkrijgen wat men verlangt? Naar Sprs. oordeel blijft er geen ander middel over dan de polders niet uit te sluiten, en derhalve om terug te komen op art. 1.

De heer *v. Bel* komt op tegen het door den vorigen Spr. op den voorgrond gestelde, dat n. l. in de zomervergadering de uitsluiting alleen op eene soort van voorwaarde heeft plaats gehad. Er is, zegt Spr,, destijds veel gesproken over het kontrakt, maar men heeft toen slechts van zeer vele zijden beweerd, dat het eenvoudig een burgerl. kontrakt was en dus in werking bleef. Spr. moet nog terugkomen op de reden, die de meerderheid heeft gemoveerd om voor de uitsluiting te stemmen, omdat namelijk de Komm. uit de twee Prov. van oordeel was, dat zij in het belang was van het waterschap; de Staten van Zuid-Holland de natuurlijke verdedigers der belangen van die polders, hebben deze vraag onderzocht en daarna met groote meerderheid besloten tot de uitsluiting, en als Spr. er op let, dat in de Staten van Zuid-Holland vertegenwoordigd zijn alle streken van dat gewest, en er dus ook leden toe behooren, die in de nabijheid dier polders, ja misschien er in, wonen, en hunne belangen voorstaan, dan mag men aannemen, dat de zaak behoorlijk onderzocht is. De Staten van Zuid-Holland hebben het beter geoordeeld ze te brengen tot Rijnland, en Spr. gelooft dat de verg. dus ook mag aannemen, dat dit niet in het nadeel van het waterschap of van die polders is, en nu vraagt Spr. of de betaling aan Woerden voor de tegenwoordige uitlozing zulk een kardinaal punt is, dat men daarom terug komt op het vroegere besluit; Spr. gelooft, dat die betaling van ondergeschikt belang is, met betrekking tot het geheele waterschap. Wat betreft het amendement van den heer *Verloren*, gelooft Spr., dat men bij verwerping hetzelfde zal verkrijgen als bij de aanneming, daar het waterschap niet verpligt is gratis de polders hun water daarin te laten loozen, en nu moge men zeggen, dat het moeijelijk is om hun dit te beletten, maar Spr. onderstelt toch, dat het mogelijk is, omdat de Staten van Zuid-Holland met zoo groote meerderheid tot de uitsluiting besloten hebben; doch in ieder geval is het kontrakt voor het vervolg onuitvoerbaar.

De heer *Pabst* heeft het kontrakt nog eens ingezien en verklaart, dat de woorden uitdrukkelijk de waarheid van hetgeen hij vooropzette bevestigen. Er staat nl. „dat het zal geschieden in alle manieren als alle de polders doen die in het waterschap gelegen zijn;" en aan het slot wordt gezegd: „de gelden zal men mogen innen en verhalen aan onwilligen met den dijkregte, als men gelijke penningen gewoonlijk is te verhalen en exekuteren in polders die onder het waterschap behooren." Behoorden de polders, zegt Spr., dus ook tot het waterschap dan had men die uitdrukking niet kunnen bezigen, en hij blijft er bij, dat de door hem geschetste toestand als de ware kan worden aangenomen. — Daarop vraagt Spr., of het voorstel van den heer *Broers* geraden is? hij antwoordt neen, want het bezwaar der Staten van Zuid-Holland dat niet wordt opgeheven is, dat men het waterschap geen regt kan geven een omslag te heffen in polders die er niet toe behooren. Het amendement van den heer *H. Verloren* evenwel, komt daaraan te gemoet, doch Spr. geeft in overweging het te voegen bij art. 152, daar hij bezwaar ziet in de verandering van art. 192.

De heer *v. Beeck Calkoen* zegt, dat z. i. de heer *Broers* de hand heeft gelegd op het zwakste punt van zijn voorstel. Daarom heeft Spr. te kennen gegeven, dat hij er schoorvoetende toe overging; hij heeft evenwel gemeend, dat het innig verband tusschen art. 1 en 153 hem de vrijheid daartoe gaf, en dat de zaak niet aan den vorm moest ten offer gebragt worden.

Den heer *H. Verloren* heeft bezwaar tegen de verplaatsing van zijn amendement in § 3, dat handelt over de dijk- en polderpligtigheid, de omslagen enz., aangezien daar slechts gesproken wordt over gronden, die tot het waterschap behooren. De polders Zuidzijde en Zuidzijdeboezem zijn echter in eenen exceptioneelen toestand en kunnen dus niet op ééne lijn gesteld worden met de gronden in het ressort gelegen. Dit bezwaar van de Staten van Zuid-Holland is zeer gegrond, zelfs al geldt het slechts de betaling. Wanneer de door Spr. voorgestelde woorden in art. 152 werden gevoegd, dan zouden die aldaar misplaatst zijn in eene paragraaph handelende over gronden binnen het ressort. Juister is het van deze polders, als van eene buitengewone zaak, geheel op het einde van het regl. te gewagen. Met betrekking tot hetgeen de heer *van Bel* heeft opgemerkt geeft Spr. toe, dat, indien de konventie bloot een civiel kontrakt is, alsdan de regter die ingelanden wel in hunne regten zal handhaven al spreekt het nieuwe regl. niet over de konventie. Maar al moge dit laatste misschien overbodig zijn, dan acht Spr. het toch voorzigtig om in het regl. zelf uit te drukken dat de konventie niet als vervallen beschouwd wordt, omdat, bij art. 192 van hetzelve, niet alleen alle vroegere reglementen, maar ook alle overeenkomsten, daarop gegrond, worden vervallen verklaard. Daaruit zou welligt de regter een argument ontleenen voor het niet meer bestaan der regten van die ingelanden. Het bezwaar van den heer *v. Asch v. Wijck*, dat men het kontrakt niet geheel ten uitvoer kan leggen, geeft Spr toe, maar die bezwaren zijn gelegen in den aard der zaak, niet in zijn voorstel. Zij bestaan nu reeds onder het thans nog geldende regl. en zullen door het nieuwe met de voorgestelde bevoeging aan het slot niet vermeerderen. De bijvoeging zegt echter niet dat de konventie van 1564 in haar geheel en zoodanig als die luidt zal moeten uitgevoerd worden. Of die uit anderen hoofde geheel of gedeeltelijk vervallen is ten gevolge van latere wetten of van den veranderden toestand der waterschappen in het algemeen, moet de regter beslissen, want die konventie is, wat den vorm betreft, stellig eene private overeenkomst. Maakt de regter uit, dat het werkelijk geene burgerlijke verbindtenis is, maar inderdaad eene akte van pubilek regt, of zelfs, zoo als dat lid vermeent doch door andere leden tegengesproken is, ééne akte waarbij die polders in het grootwaterschap opgenomen zijn om daarvan een deel uit te maken, en die akte ten onregte, of ten minste geheel overbodig, in den vorm eener scabinale akte bij wijze van kontrakt verleden is, dan zijn de Prov. Staten in hun regt om die akte te wijzigen, zelfs geheel op te heffen. Daar echter zoodanige regterlijke beslissing niet aanwezig is en waarschijnlijk, ingeval van geschil, wel in tegenovergestelden zin zou uitvallen, zijn de Prov. Staten, in den tegenwoordigen stand der zaak, niet bevoegd die konventie op te heffen of daarin verandering te

maken. Daarom heeft Spr. zich dan ook onthouden om in zijn voorstel bij te voegen, dat sommige bepalingen daarvan opgeheven zijn daar het nieuwe regl. niet behoort onder die overeenkomsten welke vervallen. Het voorstel strekt dus eenvoudig om de zaak te laten zoo als die thans in, sedert 1564 steeds geweest is. En wanneer eenmaal de zaak tusschen die polders en het grootwaterschap tot eene procedure mogt komen, dan is aan de ingelanden dier polders in art. 192 toch de zekerheid gegeven, dat men hun het nieuwe regl. nimmer voor de voeten zal kunnen werpen als zouden hunne regten daardoor opgeheven zijn. Nu moge het waar zijn, dat de zaak veel gemakkelijker en eenvoudiger in te rigten ware, door die polders maar in het ressort op te nemen, doch daartegen bestaan andere bezwaren, die bij de meeste leden in de zomervergadering zoo zwaar wogen, dat toen het voorstel daartoe strekkende met eene aanzienlijke meerderheid verworpen is.

De heer *Bastert* zegt niet bij de stemming over art. 1 tegenwoordig te zijn geweest, doch heeft in de mem. v. toel. gezien dat de zienswijze van Gedep. was, dat de polders zouden blijven betalen; de meerderheid der Komm. zelfs, schoon vóór de uitsluiting der beide polders gestemd, heeft dit gevoelen gedeeld, en als Spr. nu uit de diskussien gehoord heeft, en ook uit hetgeen in Zuid-Holland is in het midden gebragt, dat de voortdurende betaling dier polders *niet* is gewaarborgd, dan gelooft hij dat de verg. een besluit moet nemen, en, bij verschil, de koninklijke beslissing afwachten. Spr. meent dat men het voorstel van den heer *v. Beeck Calkoen* moet aannemen, want het is hem gebleken dat Gedep. en de Komm. de meening toegedaan waren, dat de polders behoord hebben tot het grootwaterschap, en hij gelooft dat zij er onder blijven moeten, en het hier niet zoozeer geldt een bemoeijen met polders buiten de Prov., als wel eene bescherming van het waterschap tegenover die polders.

De heer *Wijers* deelt niet de zienswijze dat de heer *Broers* het voorstel van den heer *v. Beeck Calkoen* van zijne zwakke zijde heeft aangevat, maar hij meent dat de verg. het regt heeft om zoowel op art. 1 als op art. 192 terug te komen, omdat dit een gevolg zou zijn van het besluit der Staten van Zuid-Holland. Het is, zegt Spr., waar, dat als de verg. aan hare beslissing vasthoudt, de zaak dan aan den koning wordt voorgelegd, doch er heerscht bij sommige Spr's reeds de overtuiging, dat de verg. in dat geval de zaak verliest, en dat moet naar Spr's wijze van zien er toe leiden, dat de verg. een ander middel zoekt om hare meening te doen zegevieren. Spr. zal echter niet stemmen voor het voorstel van den heer *v. Beeck Calkoen* maar voor dat van den heer *Verloren*.

Niemand meer het woord verlangende, wordt het voorstel van den heer *v. Beeck Calkoen*, in stemming gebragt, met 20 tegen 14 stemmen verworpen. Voor hebben gestemd de heeren *v. Asch v. Wijck*, *v. Tuijl v. Zuijlen*, *Cordes*, *v. Beeck Calkoen*, *v. Hardenbroek*, *Voet*, *Lagerweij*, *G. Verloren*, *Munnicks v. Cleeff*, *Jongeneel*, *v. d. Poel*, *Bastert Huijdecoper* en *Ackersdijck*.

Wordt alsnu in stemming gebragt het voorstel van den heer *Verloren*, hetwelk met 23 tegen 11 stemmen wordt aangenomen. Tegen hebben gestemd, de heeren *v. Tuijl v. Zuijlen*, *Metelerkamp*, *Strick van Linschoten*, *v. Nooten*, *v. Hardenbroek*, *Voet*, *Broers*, *Boer*, *de Louter* en *v. Bel*.

Wordt besloten, als gevolg hiervan, de woorden »gelijk mede op de landen gelegen in die polders Zuidzijde en Zuidzijde boezem," weg te laten.

Aan de orde is alsnu het verschil omtrent art. 160.

De heer *v. Hoytema* zegt, dat als men aanneemt, gelijk wordt voorgesteld, dat de zamenstelling van het dijkleger geregeld wordt bij keuren, de verg. uitgaat van het denkbeeld, dat de bepaling welke landen dijkpligtige personen voor den arbeid zullen leveren, welke personen dijkpligtig zijn, een onderwerp is, dat bij keuren kan worden geregeld.. Spr. geloofd dit niet. Evenzeer als de verpligting tot betaling der lasten, behoort ook de verpligting om ten dijk te komen door de Staten zelven te worden geregeld, en kan zulks niet aan de keuren der waterschapsbesturen zelve worden overgelaten. Keuren toch zijn eenvoudig verordeningen van policie, welke wel de wijze van exekutie regelen, geenszins de verpligting zelve kunnen doen ontstaan. Men verliest er, zegt Spr., niets bij of men het art. weglaat of niet; of het art. bevat te veel, en dan is het onwettig; of het bevat wat bij keuren geregeld kan worden, en dan is het niet noodig, en dit is ook de reden waarom het in het regl. voor den Lekdijk Bovendams niet is opgenomen.

De heer *v. Beeck Calkoen* geeft in bedenking, of men ook eenigzins het verlangen zou aanwijzen, dat deze beginselkwestie wierd uitgemaakt door den koning. Er is, zegt Spr., reeds aan de Staten van Zuid-Holland medegedeeld, waarom dezerzijds niet verlangd werd het art. op te nemen, en Spr. wijst tevens er op, dat hij gelooft, dat men bij de behandeling van art. 159 eigenlijk iets heeft verzuimd, zoodat indien art. 160 weggelaten wordt deze aangelegenheid ongeregeld is, want in art. 159 had dan bepaald moeten worden van welke personen die diensten konden gevorderd worden.

De *Voorzitter* merkt op, dat de beslissing in ieder geval aan Z. M. zal verblijven, want volharden de Staten van beide prov. bij hunne gevoelens dan zal de koning beslissen in den zin van een van beiden. Dat daaruit volgt, dat art. 159 herzien moet worden, kan Spr. echter niet toestemmen, na hetgeen met het regl. voor den Lekdijk Bovendams geschied is.

Het voorstel van Gedep. Staten, betreffende dit punt, in stemming gebragt zijnde, staken de stemmen, zoodat de beslissing deswege in eene volgende vergad. zal plaats hebben.

De zitting wordt hierop verdaagd tot morgen des voormiddags ten 11 ure.

Zitting van Woensdag 19 Nov.

Tegenwoordig zijn 28 leden; afwezig, met kennisgeving, de heeren *de Beaufort*, *H. Verloren*, *Menso*, *v. Bel*, *Schas*, *Lagerwey* en *v. Veerssen*, zonder kennisgeving, de heeren *Kien*, *de Heus*, *Strick v. Linschoten*, *Broers*, *de Geer v. Oudegein* en *Huydecoper*.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslagingen over het punt waarover gisteren de stemmen staakten, nl. art. 160 van het regl. voor het grootwaterschap van Woerden, en niemand het woord verlangende wordt het desbetreffend voorstel van Gedep. Staten met 14 tegen 12 stemmen aangenomen. Tegen hebben gestemd de heeren *v. Asch v. Wijck*, *v. Tuyll v. Zuylen*, *Wijers*, *Hartjens*, *Harmsen*, *Metelerkamp*, *Voortman*, *v. Beeck Calkoen*, *Munnicks v. Cleeff*, *v. Hoytema* en *v. Hardenbroek*.

Aan de orde is hierop het voorstel van Gedep. Staten tot het brengen van eene wijziging in het regl. voor den Lekdijk Bovendams, welk voorstel, zonder diskussie, met 24 stemmen tegen die van de heeren *Harmsen* en *Jongeneel* wordt aangenomen.

Nadat art. 18 der punten van behandeling aan de orde is gesteld na de reeds aan de orde gestelde onderwerpen, wordt de zitting veranderd in eene met gesloten deuren, en na afloop van deze de openbare zitting gedurende ¼ uurs geschorst.

Bij de hervatting der werkzaamheden is aan de orde het advies van Gedep. Staten, betreffende het adres van de Komm. tot voorbereiding der droogmaking van den Tienhoven-Maarseveenschen plas.

De heer *Bastert* kan niet ontveinzen, dat het rapport van Gedep. Staten bij hem niet dien aangenamen indruk heeft te weeg gebragt, dien hij zich daarvan had voorgesteld. Om hier, zegt Spr. het belang der onderneming voor die streek, voor de prov. ja voor het rijk, te betoogen, zal wel onnoodig zijn, en toch ontwaart hij in het advies van Gedep. Staten een zekere schoomvalligheid om die bepalingen op te heffen, die voor de droogmaking belemmerend zijn. De staat van zaken, zegt Spr., is deze: eenige belangstellende personen hebben zich vereenigd, den plas en de omliggende streek in oogenschouw genomen, en gezien, dat het dorp Tienhoven in verval toenam, omdat het land meer en meer door het water wordt weggespoeld; zij hebben de ingelanden opgeroepen om te vernemen of de droogmaking algemeen belangstelling wekte. Zij hebben die ontmoet en zijn gekonstitueerd tot eene Komm. om de zaak tot stand te brengen. Die Komm. onderneemt dat niet zoo zeer om daarvan eene industrie te maken, als wel in het belang dier streek, der ingelanden en van de aangrenzende landen. Dat is het standpunt der Komm., en wat is, vraagt Spr., nu het standpunt der Prov. autoriteit? de onderneming aan te moedigen en te ontheffen van die bepalingen welke de uitvoering belemmerend in den weg staan; en uit dat standpunt wenscht Spr. ook de zaak te bezien. Spr. ontvangt gedurig de verzekering van de meeste welwillendheid bij het kollegie van Gedep. Staten omtrent de onderneming, hij stelt daarop grooten prijs, maar niet minder daarop, dat de verg. aan die blijken van welwillendheid haar zegel hechte en er toe bijdrage, om de zaak tot een goed einde te brengen. Drie punten, zegt Spr., zijn gevraagd, zij zijn, 1. het verveenen van legakkers en voorlanden, 2. het vervoeren van slijk naar aangrenzende polders, en 3. vrijstelling van de betaling der waarborg- en konsignatiepenningen. Ten opzigte van het eerste hebben Ged. Staten geadviseerd tot toestemming, doch onder voorbehoud van nadere beschikking, en Gedep. Staten keuren die restriktie noodig 1°. in het belang der zaak en 2°. om eene behoorlijke kontrole te kunnen houden. In het belang der zaak gelooft Spr. dat ook koncessionarissen zullen trachten te waken, en wat de kontrole betreft, meent hij dat men meer op den schijn dan het wezen let. Het vervoeren van slijk is het brengen naar een anderen polder en op nu verboden plaatsen, en daarbij wil men hebben eene kadastrale opgave van waar zij vervoerd wordt, waarheen enz; Spr. twijfelt of die kontrole daardoor alleen mogelijk is, en gelooft dat er bij die opgave evenveel kontrole noodig is. Vooral moet Spr. echter de aandacht vestigen op het punt betreffende de vrijstelling, dat door G[…] Staten geheel geëkarteerd wordt. Het doet […] leed dat zij geen ander advies hebben geg[…] zien wij, zegt Spr., op hetgeen het rijk in soo[…] lijke ondernemingen doet, het geeft aan ieder[…] droog maakt voor 25 jaren vrijdom der grondl[…] De Komm. verzoekt nu geene vrijstelling van […] lasting maar van een inlegsom; die later toch […] ruggegeven wordt, doch voor de veenlieden moeij[…] is om te geven. Ook liggen, zegt Spr. mede in […] plas legakkers, die reeds zijn ingestoken of verwaarb[…] en waarvan niet behoeft betaald te worden, over[…] heeft men hier en daar kleine stukken, die […] zullen moeten worden opgemeten, en waarvan […] elk betaling zal moeten geschieden. Spr. we[…] dien toestand op te heffen, dan verkeert die p[…] wel in een gefavoriseerden toestand, doch da[…] is het gevolg, dat van alle zijden de veenli[…] er heen komen om er het veen spoedig uit te h[…] en dat is juist het belang der onderneming. […] geen de Komm. vraagt is een premie op de spo[…] verveening, Het is de vraag of zonder opb[…] dier belemmerende bepalingen de verveening i[…] jaren geschieden kan. Spr. vraagt niets wat […] wet verbiedt, maar alleen iets dat de onderne[…] zeer kan bevorderen.

Den *Voorzitter* doet het leed dat de indruk […] het verslag op den vorigen Spr. te weeg gebr[…] minder aangenaam is geweest. Spr. had zich gev[…] dat de onbekrompenheid die daarin heerscht, […] zucht om mede te werken, die er in doorstr[…] bij dat lid een uiterst aangenamen indruk zou he[…] te weeg gebragt. Spr. meent dat in hoofdzaak […] het verlangen van belanghebbenden wordt toegeg[…] Het verschil komt alleen op het volgende neer[…] wordt verlof gevraagd tot verveening van legakke[…] voorlanden; Gedep. Staten hebben opgemerkt d[…] vergunning tot verveening van legakkers niet no[…] is, aangezien in art. 35 van het veenregl. is o[…] dragen daarover te beschikken; ten aanzien […] voorlanden wordt voorgesteld om in beginsel de […] veening toe te staan, en Spr. meent — het sp[…] van zelf dat hij hier de personen van de zaak […] scheidt — dat men bij het toestaan van zooda[…] verveening zekere omzigtigheid behoort in ach[…] nemen, om het misbruik te weren. Wat h[…] punt betreft, gelooft Spr. dat de redenering […] den heer *Bastert* eigenlijk meer gerigt is tegen […] regl. dan tegen het voorstel, want Gedep. S[…] stellen voor, aan het verzoek te voldoen, mits […] vervoeren van slijk zoo geschiede, dat voor het […] bruik kan gewaakt worden. Nu is slechts in […] 3. punt, de aanvraag tot vrijstelling, gediffikult[…] Gedep. Staten vonden daarin bezwaar, omdat in […] toekenning zou gelegen zijn een privilegie in […] van belasting. De te storten gelden blijven […] eigendom der verveeners en zij trekken daarva[…] renten, terwijl deze later worden gerestitueerd, […] is hier dus slechts eene immobilisatie van kap[…] gedurende zeker aantal jaren, en dit, meent […] dat hier ook niet zoo aanzienlijk zal zijn, hij […] het hooren schatten op *f* 3000, en dan vraagt […] of het zoo bezwarend is voor de polders, om […] kapitaal te immobiliseren. Spr. meent dat niet […] gelooft, dat ook voor deze ondernemers die vol[…] ning zoo moeijelijk niet zal zijn. Het bezwaar, […] Spr., is hierin gelegen, dat anderen, in hetz[…] geval verkeerende, verstoken zijn van een […] dat deze zou worden toegekend, bv. de derde […] dijking der Mijdrechtsche droogmakerij, die […] meer gevorderd is dan deze onderneming, en […] kan en mag uitveenen en droogmaken gelijk […] goedvindt, maar krachtens het oktrooi. En […] billijke grond, vraagt Spr., is er nu om deze […] stelling te verleenen? Spr. acht het niet vol[…] daaraan geene geringschatting, van het werk, […] tegendeel, Gedep. stellen het op zeer hoogen p[…] en als een prov. subsidie noodig ware, Spr. gel[…] dat zij misschien niet zouden aarzelen die ondersteu[…] aan te bevelen, maar het is geheel iets anders eene […] te ondersteunen, dan den een een voordeel te g[…] dat de ander mist.

De heer *v. Voorthuysen* verschilt in gevoelen […] den heer *Bastert* wat het verwijt tegen Gedep. St[…] aangaat. Hij heeft juist uit het verslag gezien […] Gedep. Staten de zaak willen bevorderen, maar […] ontwaarde daarin zekere naauwgezetheid, grenze[…] aan schroomvalligheid, bij het in acht nemen […] de voorschriften van het regl. Hij rigt zich derh[…] tot de verg. om bij haar aan te dringen […] de meeste vrijgevigheid in deze, zoodra het dro[…] maken van plassen daardoor kan worden bevorder[…] De zaak acht Spr. van zooveel belang dat zij alle o[…] dersteuning waardig is. In de laatste jaren […] men, zegt Spr., veel hooren klagen over gebrek […] voedingsmiddelen en is de noodzakelijkheid bewe[…] van nieuwe akkers voor de zoo sterk toenemen[…] bevolking te zoeken. Nu heeft zich eene Kom[…] gevormd die een goed voorbeeld wil geven en eenig[…] landen aan het water ontrukken; die Komm. vraa[…] alleen dat haar werk gemakkelijk gemaakt word[…] en nu meent Spr., dat men van dien wensch zoover […] mogelijk moet trachten te voldoen. Hij erkent d[…]

...lasten, vroeger aan anderen opgelegd, een bezwaar ... maar vraagt of het niet wenschelijk zou zijn nu of aan omtrent deze zaak een meer ...evig stelsel aan te nemen, met het oog de duizende bunders die nog door het water ...ekt zijn, en anders welligt reeds lang aan den ...dbouw zouden zijn hergeven.

De heer *v. d. Poll.* is zeer ingenomen met het ...n, maar het verwondert hem dat men zoo groot ...waar ziet in de voordragt van Gedep. Staten, daar ... meent, dat al wat gevraagd wordt ook wordt ...gestaan, zoodat Spr. niet weet wat men meer zou ...langen; het komt Spr. zelfs voor, dat die bepaling ...er de voorlanden hoogst weldadig voor de droog...kerij is, want als ieder slechts kon verveenen, ...u het wel eens kunnen gebeuren, dat er plassen ...stonden, die de voortgang van het werk later ...der eischte dat drooggemaakt wierden. Wat het ...atste punt betreft, zegt Spr. alle vertrouwen te ...bben dat die onderneming zal voortgaan, maar ...schen de uitvoering en de verveening is toch een ...rmijn gesteld van 5 jaren, en nu zou het toch ...nnen zijn, dat zich verwikkelingen opdeden en de ...dsbepaling verder wierd uitgestrekt; dan waren die ...nden geheel zonder waarborg voor polder- en grond...aten. Bovendien, zegt Spr., worden de gelden ...ch naderhand gerestitueerd. Het is waar, dat de ...ooge regering vrijdom van de grondlasten geeft, ...och die opoffering is niet zoo groot, bedragende ...echts 25 Cts. per bunder huurwaarden.

De heer *Pabst* zegt dat de uitdrukking van den heer *Bastert* dat de welwillendheid van de Staten zich niet ver genoeg uitstrekt, zwaar bij hem weegt, want het komt ...em voor, dat bij al de leden de welwillendheid tot ...e uiterste grens moet gedreven worden en ook ...ordt, want was dat niet het geval dan zouden zij hun pligt te kort schieten. Wijst de heer *Bastert* dus op, dat zij niet ver genoeg gaan, dan, zegt Spr., moet het zijn dat zij de zaak niet begrijpen, Spr. heeft dus nagedacht en gevonden, dat aan het eerste punt van het verzoekschrift geheel is toegegeven, ...at het 2. betreft kan het, dunkt hem, geen bezwaar zijn, dat Gedep. Staten de verveening zullen toestaan ...nder zekere voorwaarden; alleen het 3. punt wordt niet toegegeven en daarin heeft Spr. eenig bezwaar, want hij gelooft, dat juist die verpligting om te verwaarborgen en konsignatie penningen te betalen eene groote belemmering is, om spoedig over te gaan tot het leggen van den ringdijk. Een groot deel van de legakkers zijn reeds verwaarborgd ofschoon ...et bewijs soms moeijelijk is te leveren, alleen voor...nden niet, en wanneer men nu daartusschen onder...heid gaat maken en telkens die zaak met de administratie moet worden geregeld, dan sluit men eene ...enigte lieden uit, die flodderen en veentrekken. Spr. wijst hierbij op eene uitdrukking in het ontwerp besluit, daar staat nl., dat het wordt toegestaan aan *koncessionarissen* om slijk te vervoeren, enz.; Spr. meent, dat dit woord niet gebezigd moest worden, er zijn ook deelhebbers de ingelanden zijn deelhebbers, zoodat dat woord koncessionarissen moest vervangen worden en meer algemeen gemaakt, want blijft het er in, dan zouden de deelhebbers het eerst moeten vragen aan de koncessionarissen en dezen weder aan Gedep. Staten.

De *Voorzitter* acht zich verpligt eene enkele opmerking te maken. Wat betreft het laatste punt, daartegen zal Spr. zich niet verklaren, maar hij meent, naar aanleiding van het gezegde door de beide vorige Spr's nog te moeten opmerken, dat Gedep. Staten volkomen doordrongen zijn van het gewigt der zaak. Spr. deelt geheel in de beschouwing van den heer *v. Voorthuysen*, maar meent, dat de waarborggelden geene belemmering zijn voor de droogmakerijen, maar juist een middel om die te bevorderen, en waarom, vraagt Spr., zijn in deze prov. zulke uitgebreide plassen, alleen omdat die gelden niet geheven zijn; hadden onze voorouders dat gedaan, dan zouden de middelen aanwezig zijn, om die plassen droog te maken; juist omdat dit niet is geschied, zijn die gronden in water herschapen en de middelen niet aanwezig om ze droog te maken. Spr. brengt nu dit beginsel op deze zaak over, en dan vraagt hij, of het voldoende is, dat eene Komm. zich opwerpt en eene koncessie vraagt tot droogmaking en die verleend wordt, zonder meer, zoodat de Komm. houder is van eene toestemming om te mogen droogmaken? of dat voldoende is om de verveening buiten die bepaling te doen plaats hebben? Indien men — Spr. spreekt niet van hen die hier aan het hoofd staan, maar in het algemeen — houder is van eene koncessie en dat voldoende is om vrijstelling te verkrijgen, vraagt Spr., of niet het middel voor de hand ligt, om te verveenen zonder betaling en daarna niet droog te maken. Wil men de droogmaking, dan zegt Spr., moet men vasthouden aan de bepaling, en nu moet Spr. opmerken, dat hier gesproken wordt van waarborg- en konsignatiepenningen, de waarborgpenningen, heeft Spr. reeds gezegd, worden gerestitueerd zoodra de landen droog zijn, maar de konsignatiepenningen krijgt men spoediger terug, want daarvan worden de arbeiders betaald.

De heer *v. Voorthuysen* deelt volkomen het denkbeeld van den Voorz., omtrent het nut der konsignatie gelden, wanneer men een nieuwe veenderij begint, ofschoon hij het betwijfelt, of deze gelden, indien zij door onze voorouders waren opgebragt, nu voldoende zouden wezen om de uitgestrekte plassen droog te malen, (men denke aan de tiercering van onze schuld onder *Napoleon.*) Maar hij meent, dat men dit niet kan toepassen op die kleine stukjes veengrond, die hier en daar langs de groote plassen worden gevonden. Hetgeen deze aan konsignatiegelden opbrengen, is niets waard in vergelijking met de groote kosten der droogmakerij, maar het heffen van die gelden is een bezwaar voor het verveenen van die stukjes en vertraagt daardoor de geheele droogmakerij. Het immobiliseren van zijn kapitaal, waarvan de voorzitter zoo even sprak, is voor den nijveren man een groote belemmering.

De heer *Bastert* verheugt zich, dat er sprekers zijn die met hem op een ruimer standpunt staan, dan naar zijn inzien Gedep. Staten, — Sprekers die misschien onpartijdiger zijn te achten dan hij. Wat de gemaakte bedenkingen betreft, zegt Spr., dat hij, wat aangaat het aangevoerde omtrent de Mijdrechtsche droogmakerij, het bezwaar gevoeld heeft, maar toch gelooft, dat het minder weegt, als hij in aanmerking neemt, dat daarbij verveend is mogen worden op speciaal oktrooi, waarbij ook de heffing ten einde toe wordt voorgeschreven; hier echter worden de waarborggelden geheven, krachtens het prov. regl., Hiervan kan de prov. wetgever vrijstelling geven te eerder daar de heffing dier gelden eigentlijk moest plaats hebben naar aanleiding van een algemeene wet. Spr. herinnert nog eens wat de hooge regering doet voor zoodanige ondernemingen. De Komm., zegt Spr., dient een plan van droogmaking in, de regering verleent daarop misschien eene min of meer gewijzigde koncessie en sluit dus anderen uit; zij doet meer. Als het noodig is geeft zij ten behoeve dier onderneming eene wet op de onteigening ten algemeenen nutte; men zou, zegt Spr., ook kunnen zeggen, zal die wet geene partikuliere belangen krenken, ten voordeele eener onderneming, die misschien niet tot stand komt. De regering echter doet dat niet, en nu vraagt Spr., of de prov. wetgeving ook niet van het gevraagde punt ontheffing zal kunnen verleenen. De Voorz. heeft gezegd, het is slechts eene inmobilisatie, maar dat acht Spr. juist een bezwaar. De heer *v. d. Poll* heeft gezegd, men bekomt ze later terug; Spr. antwoordt hierop, dat het mogelijk is, doch dat dit van de dispositie der hooge regering afhangt, zeker is het dat zij gestort moeten worden, en dat is een bezwaar voor de minder gegoede veenlieden, die in de polders stukken veenland hebben. De bedenking van den heer *Pabst* heeft ook bij Spr. gewogen, en Spr. acht het noodig daaraan te gemoet te komen door het woord belanghebbenden te bezigen. En wat nu het 3. punt betreft — Spr. zegt hier te spreken als lid der Staten en niet namens de Komm. — heeft hij getracht door een amendement de verschillende zienswijzen te vereenigen, welk amendement de strekking heeft om na het 2. punt in het ontwerpbesluit van Gedep. Staten te lezen: 3. "vrijstelling te verleenen van den inleg der waarborg- en konsignatie-penningen bepaald bij art. 17 van het reglement op de veenderijen in de prov. Utrecht, onder gehoudenheid van koncessionarissen om de onderneming aansprakelijk te stellen voor de voldoening der grond- en polderlasten van de bij de verkrijging der koncessie nog onverveende landen, tot op den tijd waarop zal ingaan de bepaling der wet van 16 Junij 1840 n°. 17.

De heer *v. d. Poll* verlangt van den vorigen Spr. te vernemen, hoe in het vervolg de verhouding zal zijn van koncessionarissen tot het veenderijbestuur.

De heer *Bastert* verklaart niet op de hoogte te zijn om die vraag volkomen te beantwoorden, maar des te meer acht hij de aanvraag der Komm. van belang en de inwilliging noodzakelijk omdat men toch niet twee groote masten op één schip moet hebben. Hoe minder aanraking er met het veenderijbestuur zal zijn, des te beter, want het is juist die inmenging die hij eenigermate wenschte weggenomen te zien.

Den *Voorzitter* komt het niet zoo moeijelijk voor, die verhouding aan te geven. De plas, zegt Spr., is nog niet geheel uitgeveend, en hij meent dat zoo lang de veenderij duurt. het regl. daarop van toepassing blijft. en dat de aanraking met het bestuur dezelfde blijft die thans bestaat, maar na de uitveening ophoudt, en ofschoon men nu welligd geneigd zal zijn om het voorstel van den heer *Bastert* aan te nemen, zoo komt het Spr. niet voor dat daardoor de aanraking met het bestuur ophoudt, aangezien het op de veenderij zal blijven toezien.

De heer *v. Hoytema* zegt, dat bij de beoordeeling van het amendement van den heer *Bastert*, onderscheid moet worden gemaakt tusschen de waarborg- en de konsignatiepenningen. Het amendement vraagt ontheffing van beide, tegen de aansprakelijkheid der onderneming, maar zullen de bezwaren van Gedep. Staten tegen het 3. punt niet voor een groot deel blijven bestaan bij de aanneming van het amendement? Spr. vraagt wie zal betalen wat onder den titel van konsignatiepenningen kan worden ingevorderd? de verveeners of de maatschappij? Worden zij niet meer betaalt door ieder verveener, maar door allen te zamen, dan heeft deze verg. daarvoor niet meer te waken, en zou dus in dat opzigt het amendement van den heer *Bastert* geen bezwaar opleveren. Daartegenover staat echter dat het is een privilegie en dus in naburige streken niet zoo gemakkelijk wordt verveend. De heer *Bastert*, zegt Spr., heeft er zelfs op gewezen, dat hij dit heeft beoogd om de verveening gemakkelijker te maken, maar de vraag of men dat hier geven wil, zou Spr. wat de konsignatiepenningen betreft toegeven, maar wat aangaat de waarborggelden zal men de verzekering dienen te hebben dat die behoorlijk zullen worden betaald. Spr. gelooft dus niet dat de verg. bij magte is het amend. aan te nemen, wat die laatste betreft, want men moet niet alleen spreken van het vertrouwen in de personen, maar zich de vraag voorstellen, als er gestort moet worden of de verg. dan bij magte is een anderen waarborg voor de grond- en polderlasten aan te nemen dan het reglement op de veenderijen voorschrijft. Spr. gelooft dat men zou kunnen zeggen, dat er geen waarborg zou zijn, maar niet dat men die in een ander ligchaam zal vinden, dan bij de personen die verpligt zijn ze te leveren. De Staten, zegt Spr., moeten dus niet vergeten dat zij hier wetgevers zijn en dat al die punten de koninklijke sanktie moeten erlangen. Deze handeling zou eigenlijk zijn, een deel van den polder aan de bepalingen der wet onttrekken, en dat acht Spr. nog al bezwarend; daarvoor dient ten minste alle grond te bestaan. Spr. had zich daarom voorgesteld, dat de heer *Bastert* zou hebben gevraagd vrijstelling van de konsignatiepenningen alleen.

De heer *Bastert* is het met den vorigen Spr. eens dat het nog al van belang is, een deel van een polder aan het regl. te onttrekken, maar Spr. wijst op hetgeen dezen zomer met Achttienhoven is gebeurd, alsook daarop, dat als de droogmaking doorgaat deze polder bepaaldelijk aan het veenreglement zal moeten worden onttrokken, en het dus eigenlijk hetzelfde is of dat iets later of vroeger gebeurt, terwijl Spr. in het belang der onderneming wenscht, dat het nu geschieden zal.

De heer *v. d. Poll* vraagt den vorigen Spr. welke de verhouding is der konsignatiepenningen ten aanzien der koncessionarissen. Indien de konsignatiekas ook tegemoet moet komen in de droogmakerij, dan onthoudt men, zegt Spr., door de vrijstelling, de middelen voor de droogmaking.

De heer *Bastert* merkt op dat wat betreft die afschrijving ten voordeele der droogmaking, het verzoek daartoe later door de Komm. zal worden gerigt de vrijstelling van konsignatiepenningen tot Gedep. Staten. Verder moet Spr. opmerken, dat dit eenigermate in het nadeel der onderneming schijnt, omdat de kas dan niet toeneemt, doch dit is niet van dat aanbelang, dat het in aanmerking kan komen, terwijl bovendien de Komm. dat voordeel wilde prijs geven om hoe eer hoe beter de vrije verveening te verkrijgen en aan te moedigen.

De beraadslagingen gesloten zijnde, wordt het voorstel van den den heer *Bastert*, nadat het woord koncessionarissen in belanghebbenden is veranderd, met 18 tegen 6 stemmen verworpen. Voor hebben gestemd, de heeren *Bastert*, *v. Tuyll v. Zuilen*, *Spengler*, *Hartjens*, *Pabst* en *v. Voorthuysen.*

Wordt hierop met algemeene stemmen het ontwerp besluit van Gedep. Staten aangenomen.

Aan de orde van behandeling is het verslag der Komm. van rapporteurs betreffende het advies van Gedep. Staten omtrent de al of nist wenschelijkheid van het voortdurend bestaan der Prov. Komm. van landbouw.

De heer *Spengler* zegt dat de Komm, het betreurde dat zij thans reeds geroepen werd om te beslissen omtrent het ophouden eener instelling die h. i. nog veel nut had kunnen doen, niettegenstaande de werkzaamheden waren verminderd. De Komm. heeft dan ook gewenscht, dat de leden der inrigting niet vooruitgeloopen waren door hun ontslag in te dienen, daardoor op dat besluit invloed uitoefenende, hetwelk dan welligt van geheel verschillenden aard ware geweest. Nu heeft zij zich in zoo verre vereenigd met het voorstel van Gedep., dat, in beginsel, de ontbinding zal worden aangenomen; daar echter volgens haar gevoelen, de werkzaamheden die der Komm. van landbouw waren opgedragen, niet geheel zullen kunnen worden overgedragen aan het genootschap voor landbouw en kruidkunde, is het haar raadzaam voorgekomen Gedep. uit te noodigen, in overweging te nemen het daarstellen van een officieel orgaan er tevens het bestaande in stand te houden tot de uitkomst dier overwegingen bekend zal zijn.

De *Voorzitter* moet zich veroorloven eenige opmerkingen op het verslag te maken, met het oog op de toekomstige regeling der zaak. Er worden, zegt Spr., 3 vragen gedaan en drie punten van konklusie

voorgesteld; de vragen zijn: 1. op welk tijdstip zal het ontslag ingaan? in het voorstel van Gedep. Staten is geen bepaalden tijd aangenomen, Spr. kan evenwel mededeelen, dat het denkbeeld was, bij het einde van het dienstjaar; — bij het tweede punt werd gevraagd, of er nog andere besluiten zijn, die tegelijk zullen behooren te worden ingetrokken, het antwoord is, voor zoover ons bekend is, niet, de Komm. is ingesteld bij het besluit van 15 Dec. 1851, waarvan de intrekking voldoende is. Eenige leden, zegt Spr. verder, vestigden de aandacht op de noodzakelijkheid, om de belangen der paardenfokkerij niet geheel uit het oog te verliezen en deze aangelegenheid aan Gedep. Staten aan te bevelen; Spr. aarzelt niet te verklaren, dat Gedep. Staten aan dien wensch zullen voldoen, maar nu heeft de Komm. van rapp., zegt Spr., twee punten voorgesteld, nl. dat de verg. zich vereenige met de beide eerste punten, dat als beginsel worde aangenomen, dat de Komm. zal worden ontbonden, zoodra eene andere regeling zal zijn tot stand gebragt. Spr. moet de aandacht vestigen op twee omstandigheden, ten eerste dat de leden hun ontslag hebben gevraagd, zoodat als de verg. besluit, gelijk wordt voorgesteld, noodzakelijk andere personen voor die Komm. moeten worden benoemd, — want eene kommissie zonder leden is ondenkbaar — doch op de niet zeer aanlokkelijke voorwaarde, dat zij binnen kort zal worden ontbonden, zoodat er niet veel kans is de nieuwe Komm. behoorlijk te zien zamengesteld. De tegenwoordige leden, zegt Spr., zouden misschien kunnen worden uitgenoodigd nog te blijven, maar het zal te bezien staan, of zij met deze bepaling genoegen nemen en geneigd zullen zijn, hunne taak voort te zetten tot zoolang men hen zal kunnen ontberen, en geschiedt dat niet, wat, vraagt Spr., moeten Ged. Staten dan doen? Vervolgens wordt in het tweede punt gezegd, dat de verg. zich niet moet vereenigen met de punten 3, 4 en 5, n. l. het opdragen der taak aan het genootschap van Landbouw en Kruidkunde. Ged. Staten, zegt Spr., hadden gemeend, dat het genootschap het meest aangewezen was, om die inlichtingen te verschaffen, welke nu en dan noodig zijn, doch nu zeggen de rapporteurs, dat dit niet is aan te raden, maar wat, vraagt Spr., dan wel? De rapp. zeggen, er moet een orgaan zijn, Ged. Staten, zegt Spr., hebben dit gemeend te vinden in het genootschap, nu kan het wel zijn, dat dit niet goed is, maar dan moest men iets anders in de plaats stellen; ware dat, zegt Spr., eene Komm., dan zou onder eene andere benaming de Komm. wederom in het leven geroepen worden; ware het één persoon, dan gelooft Spr., dat die moeijelijk te vinden zal zijn, toegerust met de kennis, die nu bij de 14 leden gevonden wordt, en is het alleen om bureauwerk te verrigten, zoo merkt Spr. op, dat daaraan geen behoefte bestaat. Het denkbeeld dus, dat de Komm. van rapp. zich voorstelt, is sprekers inziens niet duidelijk uitgedrukt; men keurt wel af, maar geeft niets aan, dat in de plaats kan gesteld worden.

De heer *Spengler* zegt dat de Komm. van rapp. het moeijelijke zeer goed gevoeld heeft doch vertrouwde, dat de Komm. van landbouw zou kunnen worden overgehaald, in het belang der zaak nog eenigen tijd te kontinuëren. Ten opzigte van het genootschap van landbouw heeft de Komm. geene nieuwe bezwaren in het midden gebragt, daar deze reeds tijdens de oprigting der Komm. van Landb. bestonden, en het was ook het gevoelen van eene groote meerderheid in de afdeelingen, dat het genootschap die Komm. wel vervangen kon wat betreft het geven van gewone inlichtingen, maar niet in gevallen waarin een orgaan der prov. moet optreden, bv. bij veeziekte.

De *Voorzitter* merkt aan, dat Gedep. Staten door hun voorstel reeds hebben uitgesproken, dat zij meenden, dat het genootschap in de plaats der Komm. kon treden en wanneer men, vervolgt Spr., nu let op de werkzaamheden die het zou hebben te vervullen, dan vraagt hij of die niet uiterst beperkt zijn. De hoofdtaak der Komm. was het toezigt op het regl. op de paardenfokkerij, hetwelk is ingetrokken, en nu komt het Gedep. Staten voor, dat het eenige wat zou kunnen worden gevorderd, zou zijn, voorlichting in sommige gevallen, als in het algemeen de belangen van den landbouw ter sprake komen; die meenden zij te kunnen verkrijgen van het genootschap, omdat dit bestaat uit landbouwers — uit praktische mannen. Maar, zegt Spr., men vraagt, of het in alles zal kunnen voorzien, een lid der Komm. van rapp. heeft gesproken van veeziekte, Spr. gelooft dat men in buitengewone gevallen buitengewone maatregelen moet nemen, en geen orgaan kan voldoen aan alle vereischten in den ruimsten omvang. Bij eene veeziekte gelooft Spr. dat geen genootschap en geene Komm. volkomen de middelen kan aangeven om te handelen, en men veel licht kan erlangen van eene Komm. van kundige veeartsen, en Spr. meent dat men in die gevallen zich tot eene Komm. van specialiteiten moest vervoegen. Spr. herhaalt, dat hij het niet genoeg acht, dat men afkeurt, men moet ook iets anders in de plaats stellen. Gedep. Staten zullen nu niet weten welk soort van orgaan men verlangt.

De heer *v. Asch v. Wijck* merkt met betrekking tot dit laatste op, dat men de konklusie van het rapport niet moet afscheiden van het verslag zelf; en dan zal men vinden, dat er een *officieel* orgaan verlangd wordt; het kan derhalve niet twijfelachtig zijn, welk soort van orgaan men begeert. Men verlangt zegt Spr., een officieel orgaan, en daarmede bedoelt men eene instelling, die onmiddelijk van de provinciale magt is uitgegaan; — of die instelling zal bestaan uit één ambtenaar, dan wel uit een kommissie van meerdere personen, hieromtrent verlangt men juist een advies van gedep. Staten. Het genootschap van kruidkunde kan, naar de meening van vele leden, de plaats van zoodanig officieel orgaan nimmer innemen. Spr. wijst er op, dat het voorstel van ged. Staten strekt om aan het genootschap *de noodige werkzaamheden ten behoeve der provincie, voor zooveel de belangen van den landbouw en dit gewest die behoeven*, op te dragen, en om voor die werkzaamheden een subsidie te verstrekken; thans zegt Spr. hoort men van den voorzitter, dat gedep. Staten het genootschap slechts als een adviserend kollegie willen aanmerken; maar dit is niet voldoende; er zijn meer werkzaamheden ten behoeve van den landbouw, dan het geven van een advies; aan die werkzaamheden nu zal het genootschap niet naar behooren kunnen voldoen. Spr. wijst op de statistiek en vraagt hoe het genootschap zich de daartoe noodige opgaaf zal kunnen verschaffen; zal het zich met de burgemeesters in verband kunnen stellen? Nu eens zal men de verlangde opgaven ontvangen, dan weder niet, zonder dat men bevoegd zal zijn daarop aanmerkingen te maken; — want de provinciale magt zal nimmer eenig gezag kunnen oefenen over het genootschap, en zal geen andere band dan die van welwillendheid kunnen bestaan. Dit nu wordt niet voldoende geacht en daarom meent men dat de werkzaamheden, gelijk die in het voorstel van ged. Staten omschreven zijn, niet aan het genootschap kunnen worden opgedragen. Wat aangaat het bezwaar aangevoerd tegen het voorstel der kommissie om te besluiten, dat de komm. van landbouw niet zal worden ontbonden, dan nadat de aangelegenheden van den landbouw nader zullen zijn geregeld, merkt Spr. op, dat de voorzitter de opheffing der komm. in verband heeft beschouwd met het door de leden ingediend verzoek om ontslag. De komm. van rapporteurs daarentegen heeft gemeend, dat niet te moeten doen, maar de opheffing op zich zelven en afzonderlijk te moeten beschouwen. Zij meende dat op het ten aanzien der al of niet opheffing der komm. te nemen besluit van geen invloed mogt zijn het ingediend verzoek om ontslag; maar wel integendeel dat de op dat verzoek te nemen beschikking afhankelijk zou zijn van het omtrent het al of niet in stand houden te nemen besluit. Dat ook de voorzitter zelf deze zienswijze deelt, blijkt, zegt Spr. daaruit, dat de voorzitter heeft voorgesteld, het verzoek om ontslag aan de orde te stellen, nadat het thans aan de orde zijnde punt zou zijn behandeld. En nu vraagt Spr. of, wanneer het verzoek niet ware ingekomen, en er tot eene opheffing besloten werd, men dan niet van oordeel zou zijn, dat deze opheffing niet behoorde plaats te hebben, dan nadat de zaak op een anderen voet zou zijn geregeld? Had de komm. iets anders voorgesteld, zij ware vooruitgeloopen op het door de vergadering te nemen besluit, omtrent het ingediende verzoek; wordt tot de ontheffing besloten, dan zou Spr. in de tegenwoordige omstandigheden bezwaar maken het gevraagde ontslag te verleenen; maar hij zou meenen, dat aan de leden der komm. op de meest beleefde en welwillende wijze moest kenbaar worden gemaakt het verlangen der vergadering dat zij tot de nadere regeling hunne werkzaamheden bleven waarnemen. Maar zoo de leden hieraan niet wilden voldoen, dan gelooft Spr., dat het provinciaal bestuur allezins bevoegd is het ontslag te weigeren, en dat de leden der komm. zich niet aan de eenmaal op zich genomen verpligtingen, wanneer zij dit goedvinden, mogen onttrekken. Er kunnen omstandigheden zijn waarin het bezwaarlijk valt een gevraagd ontslag te verleenen. Het heeft Spr. zeer getroffen, dat juist op het oogenblik, dat eene opheffing der komm. ter sprake was gebragt, al de leden gezamenlijk hun ontslag hebben gevraagd, zonder daarvan eenigen aannemelijken grond aan te voeren; daardoor is men op de beslissing der Staten vooruitgeloopen, en het heeft allen schijn alsof de leden der Komm., de mogelijkheid vooruitziende, dat zij welligt door de Staten zouden worden bedankt, de Staten hebben willen vóór zijn, en daarom in plaats van bedankt te worden, zelven de Staten hebben bedankt. Spr. aarzelt niet te verklaren, dat hij ten minste die handeling moet afkeuren.

De heer *Pabst* kan zich niet vereenigen met het voorstel. Spr. gelooft dat de komm. van landbouw zoovele bewijzen van ijver en behartiging der belangen van den landbouw heeft gegeven, dat zij niet verdient dergelijke uitspraken van de Staten te hooren. Juist omdat zij het goede zoozeer gewild heeft, zou Spr. haar niet in die moeijelijke positie willen brengen, van haar te laten bestaan, terwijl het is uitgesproken, dat men de kommissië van lan niet langer wil. Nu zal zij, zegt Spr. nog tegen haren zin, tot het volgend jaar; wat nu doen? Kan men denzelfden ijver van ha verwachten, terwijl het zwaard van Damokles boven het hoofd hangt? dat zou te veel geverg Spr. zou het bovendien afkeuren dat men het o niet verleende, omdat men meende dat zeke voeligheid daartoe aanleiding had gegeven. voorstel zou dus zijn, dat van Ged. Staten nemen en de Komm. te ontslaan onder dankz voor de bewezene diensten, en dat wel zoo eer het kan worden uitgesproken. Dan zal er Komm. van landbouw meer besaan, want Spr. zet zich er tegen, dat men het genootschap landbouw en kruidkunde als in de plaats tre beschouwe; hij wenscht vrijheid, maar aan het ook magt. Is een officieel orgaan voor Ged. S noodig dan moet het aan de Staten onderw zijn, dan moeten dezen het bevelen kunnen o gen, en dat zal het genootschap zich niet laten Er zal dus geen orgaan zijn, ofschoon niets dat Ged. Staten aan het genootschap het ve doen, dat zij antwoorden op hetgeen noodi De toestand blijft dan ongeregeld tot de aanst zomervergadering, alsdan wenscht Spr. dat Staten een verslag zullen doen, van de gev die de opheffing gehad heeft, en indien zij meenen dergelijk orgaan moet bestaan, deswegen een vo inleveren, en hun inmiddels de bevoegdheid te zoo noodig in de uitgaven; te voorzien ui begrooting voor 1857. Spr. meende, dat zulk orgaan wel een persoon kon zijn, maar geen een klerk; Spr. wijst op Belgie, waar men persoon heeft aan wien onder de benaming inspekteur, welke naam hier echter geen ingang vinden, de zaken van den landbouw zijn opgedr Spr. heeft hierbij nog iets anders op het oog men daarvoor nl. een persoon nam, die tevens to kon houden op de polderzaken.

De heer *Ackersdijck* zegt dat als een bezwaar is gevoerd, dat bij de afschaffing de Komm. niet zien zal zijn in de behoefte ten opzigte der statistiek is Spr. niet bekend, dat zij daaraan ooit iets ge heeft. Hetgeen men dus meent dat zou ontbr werd niet gevonden. In bijna alle prov. zegt Spr. geene Komm. van landbouw, en daar waar zij nie opgerigt, heeft men ze niet verlangd. Wat de tistiek betreft, die moet uitgaan van een bureau statistiek — door Spr. aanbevolen, maar nie stand gekomen — doch niet van eene Ko schaft men dus de Komm. af, zegt Spr. en ver men eene statistiek, dan moet men dat onde in opzettelijke overweging nemen. Zulk een bu zoude niet bloot voor den landbouw, maar ook veel andere onderwerpen de gewigtigste diensten nen bewijzen. Spr. wil slechts een voorbeeld voeren. Voor eenige dagen werd beweerd, d eene naburige gemeente door onzindelijkheid ziekten en sterfgevallen zouden veroorzaakt zijn. dien er een goed ingerigt bureau van statistiek stond, zoude men tot zekerheid kunnen brenge werkelijk in die gemeente de sterfte grooter en levensduur der inwoners korter is dan elders. Z feiten kunnen tot belangrijke verbeteringen aanlei geven. Spr. kan er dus niet genoeg op aandri dat zulk een bureau worde opgerigt. Wat be het aanstellen van inspekteurs voor den landbouw Spr. alleen zeggen, dat hij, toen te midden van land wers dat denkbeeld ter sprake gebragt werd, de hoorde opgaan: vooral geen inspekteurs; als er een zal hij niets vernemen. Wat nu het ontslag gaat, meent Spr., dat men het die welwillende man welke de Komm. uitmaken niet euvel moet dui dat zij hun ontslag verzoeken, nu er geene w zaamheden meer voor hen te verrigten zijn.

De heer *v. Asch v. Wijck* zegt, dat de vo Spr. niet schijnt te weten, dat tot de werkza heden der tegenwoordige Komm. van landbouw behoort het verzamelen van opgaven voor de st tiek. Spr. heeft het behoud der Komm. niet dedigd om eene goede statistiek te erlangen; tegen het voorstel om aan het Genootschap landbouw en kruidkunde al de werkzaamheden behoeve der provincie, voor zooveel de belangen den landbouw die behoeven, en derhalve ook verzamelen van opgaven voor de statistiek op te drag heeft Spr. aangevoerd, dat het Genootschap aan werkzaamheid niet naar behooren zal kunnen vold Spr. hoort nu, dat de statistiek niet moet uitg van eene Komm., maar van een bureau van stat tiek. Maar dan vraagt Spr. hoe men zich vereenigen kan met een voorslel, hetwelk de str king heeft om ook deze werkzaamheid aan het G nootschap op te dragen, dat daartoe zeker min in de gelegenheid is dan de Provinciale Komm. landbouw.

Vervolg en slot in de Courant.

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.